

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”
A MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE
AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE PENALE
ȘI DREPT PUBLIC**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 343.1+341.231.14(043.2)**

OSTAVCIUC DINU

Rezumatul tezei de doctor habilitat în drept

**ASIGURAREA DREPTURILOR OMULUI
ÎN CADRUL ETAPELOR PREJUDICIARE:
NORMATIVUL PROCESUAL PENAL NAȚIONAL,
PRACTICI EUROPENE ȘI INTERNAȚIONALE**

**Specialitatea 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL
Rezumatul tezei de doctor habilitat în drept**

Consultant științific: CUȘNIR VALERIU, dr. hab., prof. univ.

Chișinău, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe penale și Drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, în cadrul Proiectului de cercetare „Asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare: normativul procesual penal național, practici europene și internaționale”, cu cifrul 22.00208.08.07.04/PD I din cadrul Programelor post doctorale susținute din bugetul de stat 2022-2023.

Autor:

OSTAVCIUC Dinu, doctor în drept, conferențiar universitar

Consultant științific:

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Comisia de susținere publică:

1. DOLEA Igor, dr. hab., prof. univ., președinte;
2. COJOCARU Radion, dr., prof. univ., secretar științific;
3. CUȘNIR Valeriu, dr. hab., prof. univ., consultant științific;
4. TOADER Tudorel, dr., prof. univ., referent oficial (România);
5. TETEREATNIC Ana, dr. hab., prof.univ. referent oficial (Ucraina);
6. ULIANOVSKI Xenofon, dr. hab., prof. univ., referent oficial;
7. BERLIBA Viorel, dr. hab., conf. univ., referent oficial;
8. OSOIANU Tudor, dr., prof. univ., referent oficial.

Susținerea va avea loc în data de 29.12.2023, ora 13.00 în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (adresa: mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe).

Rezumatul și teza de postdoctorat pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca generală „Tudor Roșca” din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md) și pe pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://academy.police.md/>).

Autor:

Secretarul științific:

COJOCARU Radion, dr., prof. univ. _____

CUPRINSUL

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
SINTEZA CAPITOLELOR.....	21
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	37
BIBLIOGRAFIE.....	50
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI.....	61
ADNOTARE.....	66
ANNOTATION.....	67
АННОТАЦИЯ.....	68
FOAIA PRIVIND DATELE DE TIPAR.....	69

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Motivația alegerii subiectului. Alegerea temei a fost influențată în primul rând de aspecte personale. Având experiența în calitate de ofițer de urmărire penală, conducător al organului de urmărire penală, avocat și cadru științifico-didactic, autorul a fost direct implicat în diverse aspecte ale activității procesuale penale. De la studierea și cunoașterea detaliată a procedurilor, până la aplicarea lor în practică și contribuția la formarea viitorilor profesioniști ai organelor judiciare. Această implicare directă reflectă o trăire profundă pentru domeniul juridic, cu accent special pe protecția drepturilor omului.

În plus, Republica Moldova se află în calitate de stat-candidat în Uniunea Europeană, ceea ce impune o aliniere a cadrului legal la standardele europene. Astfel, țara și-a angajat responsabilitatea de a asigura respectarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție pentru toate persoanele aflate în jurisdicția sa.

Cu toate acestea, în ciuda eforturilor periodice de armonizare legislativă, persistă numeroase încălcări ale drepturilor omului. Această deficiență are consecințe negative asupra consolidării statului de drept, confirmată și de numeroasele condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Republica Moldova s-a văzut obligată să suporte consecințe financiare semnificative, afectând bugetul de stat.

Prin urmare, problema respectării drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal rămâne un subiect sensibil pentru întreaga societate. Cercetarea acestei probleme și soluționarea deficiențelor constatate ar contribui la îmbunătățirea calității actului de justiție, consolidarea încrederii cetățenilor în instituțiile statului, și ar avea un impact pozitiv asupra imaginii Republicii Moldova la nivel european și internațional.

Actualitatea și importanța temei abordate. Republica Moldova își orientează perspectivele spre integrarea europeană, asumându-și îndeplinirea obligațiilor ce se impun. Una din obligațiile de aderare constituie capacitatea justiției interne de

a aplica creațiile comunitare, implicit prin respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Or, prin ratificarea Convenției pentru Apărare a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Republica Moldova s-a angajat să asigure respectarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție tuturor persoanelor care se află în jurisdicția sa.

În pofida armonizărilor legislative periodice, se înregistrează multiple încălcări ale drepturilor omului, iar această deficiență are impact negativ asupra consolidării statului de drept. Acest fapt este dovedit și prin numeroasele condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Republica Moldova fiind obligată să achite sume colosale din bugetul de stat. Bunăoară, banii respectivi puteau fi folosiți pentru dezvoltarea țării, protecția socială etc., în schimb, datorită legislației imperfecte, activității ineficiente a autorităților de aplicare a legii, a corupției, sumele respective au fost utilizate pentru repararea prejudiciului persoanelor cărora li s-au încălcat drepturile și libertățile sale, în special în cadrul procesului penal. Plus la aceasta, Curtea Constituțională s-a expus asupra neconstituționalității mai multor norme de procedură penală, inclusiv cele aplicabile etapelor prejudiciare, iar legislativul întârzie să vină cu modificările și completările de rigoare.

Pe lângă prevederile legale care aduc atingeri anumitor drepturi ale persoanei, impact negativ asupra procesului de realizare a justiției a avut-o și pandemia COVID-19, în urma declanșării căreia au fost impuse un șir de restricții de către autorități.

Totodată, este de menționat multiplele modificări ale Codului de procedură penală. Numai în acest an au intrat în vigoare modificările și completările legii procesuale penale efectuate prin Legea nr. 316 din 17.11.2022 (în vigoare din 09.01.2023)¹,

¹Legea Nr. 316 din 17-11-2022 pentru modificarea unor acte normative (*asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie*). Publicat: 09.12.2022 în Monitorul Oficial Nr. 394-400 art. 737.

Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 24.01.2023², Legea nr. 9 din 02.02.2023 (în vigoare din 18.03.2023)³, Legea nr. 52 din 16.03.2023 (în vigoare din 24.03.2023)⁴, Legea nr. 83 din 14.04.2023 (în vigoare din 02.08.2023)⁵, Legea nr. 245 din 31.07.2023 (în vigoare din 22.08.2023)⁶, Legea nr. 246 din 31.07.2023 (în vigoare din 01.09.2023)⁷.

Prin urmare, problematica respectării drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal rămâne a fi un subiect sensibil pentru întreaga societate, iar cercetarea acestuia, prin soluționarea problemelor acumulate, va spori calitatea actului justiției și încrederea cetățenilor în instituțiile statului, precum și a imaginii Republicii Moldova la nivel european și internațional.

Proiectul de cercetare este determinat de lipsa publicității și a caracterului necontradictoriu a etapelor prejudiciare, care nu oferă posibilitatea societății de a realiza un control asupra activităților desfășurate, astfel nu sunt excluse potențialele abuzuri și excese în sfera respectării drepturilor persoanei. Din acest considerent, proiectul de cercetare urmărește revizuirea și anali-

² HCC nr. 3 din 24.01.2023 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală (*renunțarea inculpatului la dreptul de a fi prezent la ședința de judecată*) (sesizarea nr. 129g/2022). Publicat: 03.02.2023 în Monitorul Oficial Nr. 31-34 art. 14.

³ Legea Nr. 9 din 02.02.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicat: 18.02.2023 în Monitorul Oficial Nr. 53-56 art. 98.

⁴ Legea Nr. 52 din 16.03.2023 pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale. Publicat: 24.03.2023 în Monitorul Oficial Nr. 97-99 art. 150.

⁵ Legea Nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicat: 02.05.2023 în Monitorul Oficial Nr. 154 art. 240.

⁶ Legea Nr. 245 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*). Publicat: 22.08.2023 în Monitorul Oficial Nr. 325-327 art. 579.

⁷ Legea Nr. 246 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). Publicat: 18.08.2023 în Monitorul Oficial Nr. 318-321 art. 570.

za unor garanții de care beneficiază părțile, precum și evaluarea aplicabilității acestora de către organele competente ale statului.

Proiectul de cercetare postdoctorală se axează pe realizarea unei cercetări complexe, atât sub aspect teoretic, cât și în cel practic, prin sistematizarea practicii judiciare naționale și internaționale în scopul identificării unor omisiuni de ordin legislativ care aduc atingeri drepturilor persoanei în cadrul etapei prejudiciare, precum și analiza doctrinară în vederea evidențierii conceptelor-cheie a subiectului.

În baza cercetărilor au fost înaintate propuneri de *lege-ferenda* în vederea îmbunătățirii cadrului normativ aferent, inclusiv au fost identificate soluții privind înlăturarea practicilor vicioase de aplicare a legii, urmărindu-se consolidarea regimului de asigurare drepturilor omului, de pe o parte, și sporirea capacității de aplicare a legii, pe de altă parte, ținându-se cont de exigențele justiției într-un stat de drept.

Totodată, studiul vine cu propuneri și argumente de rigoare privind utilizarea mecanismelor legale pentru asigurarea și garantarea drepturilor părților în proces în coraport cu investigațiile penale și proporționalitatea restrângerii unor drepturi și libertăți, prin urmărirea unui scop legitim, asigurându-se un echilibru între limitarea drepturilor și libertăților cu scopul legitim urmărit.

Garantarea drepturilor omului este una din sarcinile de bază a unei societăți democratice ce tinde spre dezvoltare. Restrângerea anumitor drepturi și libertăți poate avea loc doar dacă există un scop legitim. Condamnarea Republicii Moldova la CtEDO, declararea neconstituțională a unor norme procesual-penale, aplicarea neunitară de către instanțele naționale a unor și acelorași norme, inexistența unei practici judiciare uniforme, concurența și interpretarea ambiguu a normelor de procedură de către diferiți subiecți procesuali etc., scoate în evidență importanța și necesitatea unei cercetări ample a subiectului drepturilor omului în cadrul procesului penal, în mod special la etapele prejudiciare. Or, etapele respective sunt determinate de

lipsa publicității și a caracterului limitat al contradictorialității, care nu oferă posibilitatea societății de a realiza un control asupra activităților desfășurate așa cum se întâmplă la faza judecării cauzelor penale.

Importanța și necesitatea respectării drepturilor omului la etapele prejudiciare ale procesului penal este dictată și de oportunitatea identificării și eliminării cauzelor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, și venirea cu propuneri eficiente pentru anticiparea noilor condamnări, neaplicarea eronată de către instituțiile statului a diferitor abordări și interpretări a normelor procesual-penale, eliminarea manoperelor viciate de administrare a probelor, care ar periclita principiul echității procesului la fazele incipiente ale procesului.

Nu în ultimă instanță, importanța și oportunitatea cercetării subiectului este determinată de necesitatea identificării lacunelor legislative ce afectează garantarea drepturilor și libertăților părților, precum și de necesitatea elaborării unor instrumente efective pentru eliminarea abuzurilor din partea persoanelor care efectuează și conduc urmărirea penală.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Domeniului drepturilor omului în etapa prejudiciară, îi sunt lipsite cercetări doctrinare autohtone care ar perfectă și ar îmbunătăți acest segment al întregi activități procesual penale. Regula *fructul pomului otrăvit* ca regula procesual penală prevede ca proba se recunoaște inadmisibilă dacă a fost obținută în baza altei probe administrate cu încălcarea prevederilor legale (art. 94 alin. 5 CPP). Reieșind din cele menționate anterior, susținem părerea că pentru a avea o valoare probatorie, elementul de fapt, constatat prin intermediul mijloacelor de probă prevăzute de art. 93 alin. (2) CPP, trebuie să fie administrat cu respectarea drepturilor fundamentale ale părților, în caz contrar survine sancțiunea procesuală prevăzută de art. 94 CPP și 251 CPP.

Problema științifică importantă de cercetare, constă în

elaborarea cadrului conceptul privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale în cadrul etapelor prejudiciare a procesul penal, fapt care a permis de a argumenta ajustarea normelor de procedură penală la standardele internaționale și regionale în contextul procesului de integrare europeană. În acest sens au fost fundamentate teoretic recomandări *de lege ferenda*, deopotrivă cu propuneri de instituire a bunelor practici de interpretare și aplicare a garanțiilor procesual penale privind respectarea drepturilor fundamentale.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei este cercetarea complexă a garanțiilor internaționale și naționale în domeniul asigurării drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal în vederea evaluării necesităților de perfecționare a legislației și de promovare a bunelor practici.

În vederea realizării scopului, atât în aspect teoretic cât și în aspect practic, au fost trasate următoarele **obiective**:

1. Identificarea cauzelor condamnării Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru nerespectarea drepturilor și libertăților participanților în proces, până la transmiterea dosarului penal în instanță.

2. Evaluarea oportunității de a schimba practicile vicioase de interpretare și de aplicare arbitrară a normelor de procedură penală contrar standardelor internaționale în materia respectării drepturilor și libertăților fundamentale.

3. Constatarea circumstanțelor care determină aplicarea eronată, arbitrară sau diferită de către instituțiile statului a normelor procesual-penale ce garantează sau limitează drepturile și libertățile omului la etapa prejudiciară a procesului;

4. Fundamentarea unui mecanism consecvent în vederea asigurării proporționalității dintre limitarea drepturilor și libertăților omului și scopul legitim urmărit în cadrul urmăririi penale.

5. Elaborarea conceptului de asigurare și garantare a drepturilor și libertăților participanților la etapa prejudiciară a pro-

cesului penal, prin identificarea unor temeuri noi de aplicare a nulității actului juridic;

6. Evaluarea oportunității de a interveni cu propuneri de *lege ferenda* în vederea armonizării și eficientizării activității organelor de aplicare a legii, cu referire la etapele prejudiciare ale procesului penal.

Metodologia de cercetare. În vederea realizării unei cercetări obiective și multilaterale cu privire la respectarea drepturilor omului în etapa prejudiciară, în prezenta lucrare vor fi aplicate un șir de metode de cercetare, inclusiv: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și deductivă), metoda comparativă (aplicată în scopul studierii materialelor științifice cu privire la instituția drepturilor omului în etapa prejudiciară, publicate în Republica Moldova și în alte state, precum și analiza legislațiilor altor state), metoda sistemică (aplicabilă în scopul cercetării actelor juridice naționale și internaționale) metoda empirică (în procesul elaborării lucrării de către autor va fost examinată practica CtEDO, jurisprudența Curții Constituționale, Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție, precum și a altor instanțe naționale).

Ipoteza cercetării. Legislația procesual penală din Republica Moldova care asigură respectarea drepturilor și libertăților fundamentale la faza urmării penale trebuie să fie în concordanță cu tratatele internaționale în materia drepturilor omului, Constituția Republicii Moldova, Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale, fapt care ne-a stimulat să evaluăm calitatea normelor procesuale, pornind de la reiterarea și analiza standardelor din domeniul respectiv.

Cercetarea adoptă o abordare holistică a drepturilor omului pentru a soluționa șirul de probleme existente în etapele prejudiciare ale procesului penal, urmărindu-se atingerea rezultatelor scontate în Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 (HG nr. 381/2019), Prioritatea strategică IV. Provocări societale, pct. 29 subpct. 1), lit. b) *evaluarea actului de justiție prin testarea satisfacției beneficiarilor – persoane*

fizice și persoane juridice, precum și lit. h) consolidarea mecanismelor de protecție a drepturilor omului și a capacităților de funcționare a instituțiilor puterii de stat în contextul necesităților de modernizare prin dezvoltare și democratizare.

În mod clar, cercetarea asigură o sinergie cu acțiunile relevante din Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru 2021-2024.

Așadar, reieșind din obiectivele trasate în prezenta cercetare, aceasta va avea un impact pozitiv asupra activității organelor de urmărire penală, procurorilor, precum și a instanțelor judecătorești care va contribui la:

- Instruirea studenților facultăților de drept în spiritul respectării drepturilor omului în etapele prejudiciare;

- Organizarea cursurilor de perfecționare a ofițerilor de urmărire penală, procurorilor și a judecătorilor, cărora în cadrul cursurilor li se va aduce la cunoștință practica judiciară în domeniul respectării drepturilor omului;

- Organizarea cursurilor pentru reprezentanții ONG-ilor, cu scopul de a informa cu ultimele modificări a legislației și cu practica judiciară în domeniul respectării drepturilor omului în etapa prejudiciară;

- Perfecționarea cadrelor didactice din instituțiile superioare de învățământ în domeniul respectării drepturilor omului;

- Perfecționarea avocaților, care nemijlocit au drept scop de respectarea drepturilor persoanei în cadrul procesului penală;

- Cercetarea inevitabil va contribui la modificarea legislației în vigoare în scopul armonizării legislației cu standarde UE;

- Evaluarea actului de justiție prin testarea satisfacției beneficiarilor persoane fizice și persoane juridice (Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 (HG nr. 381/2019), Prioritatea strategică IV. Provocări societale, pct. 29 subpct. 1), lit. b));

- Consolidarea mecanismelor de protecție a drepturilor

omului și a capacităților de funcționare a instituțiilor puterii de stat în contextul necesităților de modernizare prin dezvoltare și democratizare (Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 (HG nr. 381/2019), Prioritatea strategică IV. Provocări societale, pct. 29 subpct. 1), lit. h)).

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea științifică a prezentei cercetării constă în identificarea omisiunilor, incoerențelor și coliziunilor de ordin legislativ care aduc atingeri drepturilor persoanei în cadrul etapelor prejudiciare, care vor fi analizate în baza practicii judiciare a instanțelor judecătorești, Curții de Apel, Curții Supreme de Justiție precum și hotărârilor și deciziilor Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Totodată, noutatea științifică a studiului realizat constă în elaborarea științifică-argumentată a unui set de recomandări sub formă de *lege ferenda* în vederea consolidării regimului de protecție a drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal.

Originalitatea cercetărilor se desprinde din analiza și evaluarea jurisprudenței CtEDO versus Republica Moldova, doctrinei și practicilor europene, fapt ce a contribuit la relevarea cauzelor și condițiilor care au favorizat încălcarea drepturilor omului în etapele prejudiciare ale procesului penal, precum și la prevenirea potențialelor abuzuri și excese.

În unison, prin cercetarea realizată au fost identificate oportunități și soluții privind eradicarea practicilor vicioase de interpretare și de aplicare arbitrară a normelor de procedură penală contrar standardelor internaționale, urmărindu-se consolidarea regimului de protecție a drepturilor omului, pe de o parte, și sporirea capacității de aplicare a legii, pe de altă parte, ținându-se cont de exigențele justiției într-un stat de drept.

Rezultatele principal noi pentru știință și practică obținute. Autorul, în premieră pentru doctrina autohtonă a supus unei cercetări tematice complexe ansamblul de probleme teoretico-normative și practice cu care se confruntă organele abi-

litate ale statutului la etapa prejudiciară, începând cu parvenirea actului de sesizare, continuând cu exercitarea urmăririi penale și finalizând cu trimiterea cauzei penale în instanța de judecată. În cadrul lucrării a fost conturată și lansată spre dezbateri științifice o direcție nouă de cercetare - asigurarea drepturilor omului în cadrul etapei prejudiciare – fundamentată pe mai multe teze principial noi, inclusiv:

- sistematizarea principiilor procesului penal în principii specifice fazei prejudiciare și principii specifice fazei judiciare;

- identificarea corelațiilor condițiilor generale ale urmăririi penale cu principiile procesului penal, inclusiv cu principiile specifice fazei prejudiciare; argumentarea existenței unor conexiuni relevante; conexiunea condiției cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzelor penale (art.254 CPP) cu principiul accesul liber la justiție (art.19 CPP) și principiul oficialității (art.28 CPP); conexiunea termenului urmăririi penale (art.259 și 259/1 CPP) cu principiul respectării termenului rezonabil al urmăririi penale (art. 20 CPP) etc.;

- promovarea principiului aflării adevărului în procesul penal; argumentarea legăturii indisolubile între aflarea adevărului (ca principiu fundamental al procesului penal), probatoriu penal (invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză) și scopul procesului penal (orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată);

- proiectarea unui mecanism viabil privind asigurarea drepturilor și libertăților omului în raport cu investigațiile penale la etapa prejudiciară și proporționalitatea restrângerii unor drepturi și libertăți, pentru atingerea unui scop legitim, impunându-se un echilibru între limitarea drepturilor și libertăților cu scopul legitim urmărit;

- fundamentarea respectării drepturilor și libertăților

participanților la etapa prejudiciară a procesului penal prin invocarea unor temeuri noi a nulității actelor procedurale și delimitarea la nivel normativ a nulităților relative de cele absolute;

- cercetarea competențelor și regimului juridic al măsurilor luate de organele cu abilitate la etapa prejudiciară, poziției juridice a participanților, regimului și efectelor deciziilor adoptate ș.a. chestiuni și promovarea propunerilor de lege-ferenda în vederea consolidării regimului de protecție a drepturilor și libertăților omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal.

Semnificația teoretică a tezei: rezidă într-un studiu complex a celor mai importante probleme de ordin normativ, doctrinar și practic ale asigurării drepturilor omului la etapele prejudiciare ale procesului penal. În același timp, cercetarea constituie o provocare pentru noi analize a subiectului.

Valoarea aplicativă a tezei: Rezultatele cercetării și concluziile autorului vor fi promovate și diseminate prin diverse metode, care vor fi folosite și aplicate atât în activitatea de cercetare, precum și în activitatea practică a organelor judiciare. Rezultatele cercetărilor obținute au fost publicate în diverse reviste științifice, precum și în cadrul conferințelor, inclusiv organizate de către autor. Cercetarea va contribui la instruirea studenților facultăților de Drept, iar rezultatele ei pot fi integrate unor noi cercetări descrise în programe europene din domeniul drepturilor omului implementate în strategiile de dezvoltare ale statelor membre ale UE sau cele ce tind spre integrarea europeană.

Implementarea rezultatelor științifice. Problematika respectării drepturilor omului în cadrul procesului penal constituie obiectul de cercetare a multor lucrări de specialitate, însă accentul fiind pus în majoritatea cazurilor pe respectarea garanțiilor procesuale în etapa judiciară a procesului. Autorul, în premieră pentru doctrina autohtonă și-a propus scopul de a analiza și de a cerceta în aspect teoretic și practic ansamblul de probleme cu care se confruntă organele competente ale statutului în exercita-

rea; atribuțiilor sale la etapa prejudiciară, începând cu parvenirea actului de sesizare (adresare) la organele de aplicare a legii, în coroborare cu urmărirea penală și cu trimiterea cauzei penale instanței de judecată.

Rezultatele cercetării și concluziile autorului vor fi promovate și diseminate prin diverse metode, care vor fi folosite și aplicate atât în activitatea de cercetare, precum și în activitatea practică a organelor de urmărire penală, procuratură și instanțelor de judecată.

Rezultatele cercetărilor obținute în cadrul proiectului de către autor au fost publicate în diverse reviste științifice naționale și internaționale. La fel, autorul a organizat și desfășurat o conferință națională pe subiectul cercetat, precum și a participat la mai multe conferințe științifice, atât naționale, cât și internaționale.

Cercetarea realizată de către autor cu privire la respectarea drepturilor omului în fazele prejudiciare, va contribui la instruirea studenților facultăților de Drept (Ciclul I, II și III).

Rezultatele pot fi integrate unor noi cercetări descrise în programe europene din domeniul drepturilor omului implementate în strategiile de dezvoltare al statelor membre ale UE sau cele ce tind spre integrarea europeană, inclusiv de Republica Moldova.

Inițiative preconizate:

- susținerea cooperării judiciare în materie penală, cum ar fi formarea judecătorilor și a altor practicieni în drept;
- susținerea cooperării judiciare în vederea asigurării accesului efectiv la justiție pentru cetățeni;
- dezvoltarea în continuare a unui spațiu european de justiție bazat pe statul de drept;
- promovarea independenței și imparțialitatea sistemului judiciar, pe recunoașterea reciprocă, încrederea reciprocă și cooperarea judiciară.;
- protejarea și promovarea drepturile și valorile consacrate în tratatele UE și în Carta drepturilor fundamentale;

• sprijinirea organizațiilor societății civile active la nivel local, regional, național și transnațional în ceea ce privește promovarea respectării drepturilor și intereselor fundamentale ale omului.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele obținute la elaborarea tezei au fost dezbătute în cadrul mai multor foruri științifice naționale și internaționale, după cum urmează.

1. OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organului de urmărire penală*. Chișinău: Ed. „Cartea Militară”, 2020. 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/127976

2. OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*. Chișinău: Ed. „PRINT-CARO”, 2022. 719 p. ISBN 978-9975-135-64-1.

3. OSTAVCIUC, Dinu, OSOIANU, Tudor. Freedom of self-incrimination. În: “*Cogito*”, Multidisciplinary Research Journal. Vol. XV, no. 3/September, 2023, Bucharest, 2023, pp. 72-96. ISSN 2068-6706 (Baza de date SCOPUS) <https://cloud.mail.ru/attaches/16981353401108414485%3B0%3B1?folder-id=0&x-email=navrucnd1%40mail.ru&cvq=f>

4. OSTAVCIUC, Dinu. Joint form-investigations teams of international legal assistance in criminal matters. În: ACROSS – A Comprehensive Review of Societal Studies (Volumul 5 / Anul 2022), Galați, România. (DOAJ - Directory of Open Access; Index Copernicus; MLA Directory of Periodicals; ERIH PLUS; EBSCO) <https://kanalregister.hkdir.no/publiseringsskanaler/erihplus/periodical/info?id=502415>.

5. OSTAVCIUC, Dinu. The right not to be prosecuted, judged, or punished more than one time. În: ACROSS, Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations. ISSN 2602-1463. www.across-journal.com. (DOAJ - Directory of Open Access; Index Copernicus; MLA Directory of Periodicals; ERIH PLUS; EBSCO)

6. OSTAVCIUC, Dinu. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*.

2022, nr. 15, pp. 8-26. ISSN 978-9975-135-60-3. Categoria – B. <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare15&div=12&id=&page=>

7. OSTAVCIUC, Dinu. Declarațiile publice pot sau nu afecta prezumția nevinovăției? În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2022, nr. 15, pp. 118-131. Categoria – B. ISSN 978-9975-135-60-3 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/161257 <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare15&div=12&id=&page=>

8. OSTAVCIUC, Dinu. Inviolabilitatea domiciliului persoanei în cadrul procesului penal În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2023, nr. 16, pp. 8-22. ISSN 978-9975-170-00-0. Categoria – B. Categoria – B. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/02/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_16_2022.pdf

9. OSTAVCIUC, Dinu. Inviolabilitatea vieții private. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2023, nr. 16, pp. 105-132. ISSN 978-9975-170-00-0. Categoria – B. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/02/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_16_2022.pdf

10. OSTAVCIUC, Dinu. Legalitatea procesului penal. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 5-6(365-366), pp. 20-35. Categoria – C. ISSN 2587-4365.10.5281/zenodo.6641516. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/159132

11. OSTAVCIUC, Dinu. Publicitatea ședinței de judecată . În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 9-10(369-370), pp. 67-77. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166337

12. OSTAVCIUC, Dinu. Equality before the law and the authorities. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 9-10(369-370), pp. 7-13. Categoria – C. ISSN 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166326

13. OSTAVCIUC, Dinu. Garanții naționale privind desfă-

șurarea procesului penal în termen rezonabil. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 7-22. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170822

14. OSTAVCIUC, Dinu. Jurisprudența CtEDO în materia respectării termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale . În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 68-79. Categoria – C. ISSN 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170827

15. OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Procedura aplicării măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Conferință științifico-practică internațională*. 09.12.2021. Chișinău, Republica Moldova, 2022, pp. 10-29. ISBN 978-9975-135-53-5. CZU 34+351.74(082)=135.1=161.1 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153476

16. OSTAVCIUC, Dinu. Protecția datelor cu caracter personal în procesul penal – analiza doctrinei și standardele UE . În: *European integration through the strengthening of education, research, innovations in Eastern Partnership Countries*. Ediția 2, 16-17 mai 2022, Chisinau. Chișinău: 2022, pp. 77-85. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171345

17. OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Evoluția jurisprudenței privind procedura aplicării arestul preventiv și prelungirii acestei măsuri. În: *European integration through the strengthening of education, research, innovations in Eastern Partnership Countries*. Ediția 2, 16-17 mai 2022, Chisinau. Chișinău: 2022, pp. 116-125. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171351

18. Dinu, OSTAVCIUC. Accesul liber la justiție în materie de procedură penală. În: *Vectorul european al Republicii Moldova – factor determinant în consolidarea statului de drept*. Conferință științifico-practică internațională. 10.05.2022. ISBN 978-5-88554-102-3.

19. Dinu, OSTAVCIUC. Principiul contradictorialității în procesul penal. . În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*. Ediția a II-a. Conferință științifico-practică internațională. 08.12.2022. Chișinău, Republica Moldova, 2023, pp. 16-37. ISBN 978-9975-135-66-5. CZU 34+351.74/.75(082) P 95

20. Dinu OSTAVCIUC. Principiul respectării drepturilor, libertăților și demnității umane. În: „*Drepturile persoanei: probleme actuale în lumina jurisprudenței naționale*” dedicată jubileului de 75 ani de viață ai dlui Andrei SMOCHINĂ, Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) “Andrei Lupan”, 2023, pp.66-81. ISBN 978-9975-62-497-8.

21. OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Procedura de autorizare și contestare a punerii bunurilor sub sechestru în procesul penal. În: *Știința, învățământul și practica prevenirii criminalității: (culegere de rapoarte și comunicări ale unor conferințe științifice)*. Chișinău: S. n., 2022 (CEP USM). pp.521-534. ISBN 978-9975-159-51-7 (PDF).

22. OSTAVCIUC Dinu. Secretul corespondenței-principiu general al procesului penal. În: *Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal și activitatea specială de investigații*. Materialele conferinței științifice naționale, 10.11.2022. Chișinău: S. n., 2023. pp.35-50. ISBN 978-9975-159-51-7 (PDF).

23. OSTAVCIUC Dinu. Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret În: *STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE, Partea 5/2023 Culegere de lucrări științifice de specialitate*. Chișinău, 2023. pp.154-172. ISBN 978-9975-3430-3-9

24. OSTAVCIUC Dinu. Egalitatea în procesul penal – principiu absolut sau relativ În: *STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE, Partea 6/2022 Culegere de lucrări științifice de specialitate*. Chișinău, 2022. pp.111-122. ISBN 978-9975-3201-8-4.

Beneficiarii cercetării realizate sunt studenții facultăților de drept (ciclul I, II și III). De asemenea cercetarea realizată

are menirea să contribuie la ridicarea cunoștințelor în domeniul urmăririi penale a persoanelor cu atribuții în exercitarea urmăririi penale, precum și a celor care efectuează controlul asupra acestei activități.

Bineînțeles, cercetarea poate fi de interes și utilitate pentru cei antrenați în cercetare, pentru reprezentanții instituțiilor publice și, nu în ultimul rând, pentru deputați, politicieni și alte persoane din perspectiva perfecționării legislației Republica Moldova.

Beneficiari al cercetării realizate pot fi și ONG-uri, care în baza unor proiecte ce țin de respectarea drepturilor omului vor realiza diverse activități, training-uri, conferințe și se vor conduce de rezultatele cercetării obținute.

Totodată, cercetarea complexă realizată va contribui și la îmbogățirea doctrinei autohtone în domeniul atât a dreptului procesual penal cât și în domeniul respectării drepturilor omului.

Volumul și structura tezei: text de bază 407 pagini, adnotare în limbile română, engleză și franceză, lista abrevierilor, introducere, opt capitole divizate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 657 surse.

Cuvintele-cheie: drepturi și libertăți fundamentale; proces penal; urmărirea penală; dreptul la libertate și siguranță; dreptul de a nu fi supus torturii; obligațiile negative și pozitive în materia drepturilor fundamentale; dreptul la un proces echitabil; dreptul de proprietate, protecția datelor, viață privată etc. .

SINTEZA CAPITOLELOR

Capitolul I. ANALIZA SITUAȚIEI ȘTIINȚIFICE PRIVIND ASIGURAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL ETAPELOR PREJUDICIARE

1.1. Analiza materialelor științifice internaționale privind asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare.

1.2. Analiza materialelor științifice naționale privind asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare. 1.3. Concluzii la Capitolul I

În **Capitolul I**, ne-am concentrat asupra analizei literaturii de specialitate, care de fapt constituie fundamentul teoretic al tezei. Astfel, baza științifico-metodologică a acestui studiu este reprezentată de lucrările științifico-practice publicate în Republica Moldova, România, Belgia, Marea Britanie, Ucraina și alte state europene. În susținerea aspectelor practice ale cercetării, am utilizat jurisprudența instanțelor naționale, deciziile Curții Constituționale, hotărârile explicative ale plenului Curții Supreme de Justiție și precedentele Curții Europene a Drepturilor Omului.

Analiza publicațiilor evidențiază actualitatea și importanța de cercetare a protecției drepturilor fundamentale în procesul penal per ansamblu, cât și la etapele care anticipează judecarea cauzelor penale, în special.

Interesul pentru studiul respectării drepturilor fundamentale în procesul penal a apărut și s-a dezvoltat întrucât nu s-au făcut referiri și nu s-a studiat în decursul anilor decât protecția datelor fundamentale în general, și mai puțin în procesul penal, Cercetările științifice publicate în Republica Moldova și România de asemenea au avut ca obiect cercetarea problemelor cu privire la procedura penală, abordând tangențial și nu în special faza urmăririi penale. Nu am identificat în ambele state publicarea unei lucrări monografice consacrate temei tezei de față.

În publicațiile autorilor citați se evidențiază:

- actualitatea și importanța ascensiunii cercetare a ocrotirii drepturilor și libertăților fundamentale din momentul înregistră-

rii unei sesizări cu privire la infracțiune până la sesizarea instanței de judecată cu rechizitoriu;

- aplicarea defectuoasă a legislației naționale de către organele de drept și în special cele polițienești;

-absolut necesară o reconfigurare a întregii arhitecturi de urmărire penală cu caracter personal de către instituțiile de forță din Republica Moldova;

Sunt necesare cercetări complexe a aspectelor teoretice, a normelor procesual penale din RM, prin similitudine cu normele procesual penale din ROM, a jurisprudenței CEDO, CJUE, a Curților Constituționale, cu referire la protecția datelor cu caracter personal în procesul penal, în vederea identificării neajunsurilor, stabilirii eficienței, necesității modificărilor legislației procesual penale și a practicii judiciare.

Capitolul II. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI ȘI DREPTUL PROCESUAL PENAL cuprinde 2.1. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale în procesul penal; 2.2. Impactul principiilor procesului penal și ale condițiilor generale ale urmăririi penale asupra garantării drepturilor fundamentale ale omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului; 2.3. Concluzii la Capitolul II

În **Capitolul II**, par.1 autorul pornește demersul teoretic de la paradigma respectării drepturilor, libertăților și demnității persoanei pe parcursul întregului proces penal absolut tuturor participanților, subliniind că limitările în anumite situații trebuie să fie prevăzute de lege și proporționale cu situațiile care le-au determinat, nefiind în măsură să aducă atingere însuși existenței dreptului fundamental, în temeiul art. 54 ale Constituției RM. Respectarea drepturilor omului în cadrul procesului penal este mai mult decât o simplă obligație, care nu trebuie să se limiteze doar la aducerea la cunoștință participanților la proces a drepturilor lor procesuale. Aceasta presupune nu numai informarea părților despre drepturilor și obligațiile lor, dar și explicarea acestor drepturi, precum și asigurarea posibilității de implementare a lor.

Persoana trebuie să fie liberă, să beneficieze de toate drepturile, libertățile și să-i fie respectată demnitatea, iar în cazul în care acestea sunt lezate să apeleze la autorități pentru ai face dreptate. Prin intervenția respectivă, statul arată maturitatea sa ca stat de drept și intervine ca garant pentru cetățean, obținând încredere în fața acestuia. Legislația procesual-penală acordă remedii efective persoanei de a se apăra atunci când drepturile, libertățile sau demnitatea acesteia au fost lezate sau limitate, precum și acordă și satisfacții efective (repunerea persoanei în drepturi, repararea prejudiciului cauzat și dreptul la o despăgubire echitabilă). Organul de urmărire penală, procurorul și instanțele de judecată trebuie să aibă un respect adecvat și nu unul abstract în raport cu părțile în proces, luând măsuri concrete menite să prevină lezarea onoarei și demnității umane.

În temeiul analizelor din par. 2.2, constatăm în *Concluzii la Capitolul II* că, principiile procesului penale: asigură organizarea și funcționarea procesului penal în general, toate etapele acestuia, procedurile speciale și instituțiile procesului penal; sunt linii directoare normative atunci când este necesară folosirea analogiei legii sau a legii, care este respinsă de doctrina oficială; în cazul în care anumite prevederi ale legii procesual-penale sunt în contradicție cu principiile procesului penal, supremația (preferința) ar trebui acordată acestora din urmă. Semnificația principiilor procedurii penale este următoarea: consolidarea și dezvoltarea în continuare a statului de drept, asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale participanților în cadrul procesului penal; dezvoltarea și îmbunătățirea legislației procesual-penale; sunt cele mai importante garanții pentru realizarea scopului justiției, creează condițiile de bază pentru realizarea cu succes a acestora; exprimă esența procesului, trăsăturile sale caracteristice; nerespectarea principiilor procesului penal poate duce la anularea hotărârilor adoptate;

Putem afirma că atât *condițiile generale* ale urmăririi penale cât și *condițiile generale de judecare a cauzelor penale*

concretizează conținutul *principiilor procesului penal* și garantează punerea în aplicare a lor pe parcursul procesului în ansamblu, constituind o verigă intermediară și de legătură între principiile procesului penal și norme exprese de realizare a acțiunilor procesuale. Prin urmare, acestea nu sunt principii ale procesului penal, fiind norme diriguitoare specifice urmăririi penale, care conțin norme intermediare între *principiile procesului penale* și dispozițiile concrete privind desfășurarea urmăririi penale.

Capitolul III. OBLIGAȚIILE POZITIVE CE REZULTĂ DIN OCROTIREA DREPTULUI LA VIAȚĂ ȘI INADMISIBILITATEA TORTURII constituie obiect de examinare a următoarelor par - 3.1. Garantarea dreptului la viață, inadmisibilitatea torturii și a tratamentului inuman și degradant; 3.2. Garanțiile investigării eficiente a deceselor și maltratărilor; 3.3. Protejarea de violență domestică în cadrul urmăririi penale; 3.4. Concluzii la Capitolul III.

În par. 1 și 2. se face o trecere în revistă a cadrului normativ aplicabil în acest domeniu (art. 3, 5 DUDO, art.art. 1-3 CEDO, art.art. 1, 16 pct. 1), art.24 din Constituția RM, 10, art. 119 alin. (5), 122 alin. (2), 123 alin. (3), 262 alin. (4¹), 274 alin. (4¹) 524 CPP) urmată de analiza acestora cât și de jurisprudența bogată a CtEDO în această materie. Ne-am concentrat în egală măsură atât pe obligațiile negative ce rezultă din art. 1 - 3 CEDO și jurisprudența CtEDO atât asupra obligațiilor negative, care solicită ca statul (agenții lui) să se abțină de a comite anumite acțiuni care ar duce la încălcarea art. 2 și 3 al Convenției, cât și asupra obligațiilor pozitive ce impun intervenția activă a statului de a proteja dreptul persoanei, de a crea anumite condiții, mecanisme de protecție, de a lua anumite măsuri.

Conținutul oficialității se exprimă în obligația organelor de stat și a persoanelor oficiale, în limitele competenței lor a asigura apărarea ordinii de drept, a drepturilor și libertăților cetățenilor, a intereselor societății. Întreaga activitate procesuală este desfășurată din oficiu, prin intervenția activă a organelor judici-

are competente, independent de voința părților, afară de cazul când legea dispune altfel. Procesul penal începe, se desfășoară și se stinge fără a fi nevoie de o intervenție exterioară, chiar dacă unele activități se îndeplinesc uneori la cererea părților;

Garanția juridică a principiului oficialității constă în aplicarea sancțiunilor disciplinare pentru ofițerii de urmărire penală și procurorii care nu îndeplinesc actele de procedură penală în vederea atingerii scopului procesului penal și a cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei. Totodată, atunci când acești reprezentanți ai organelor de drept comit fapte și mai grave (de exemplu, neglijența, excesul de putere sau abuzul de serviciu), acestea sunt pedepsite și de legea penală.

Niciunul dintre participanții la procesul penal nu poate să fie supus torturii sau tratamentelor cu cruzime, inumane ori degradante; victimei torturii sau tratamentelor cu cruzime, inumane ori degradante este în drept să ceară, în condițiile CPP, începerea urmăririi penale, să participe la procesul penal în calitate de victimă și parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale.

Dezbaterea problematicii privind garanțiile de ocrotire a dreptului la viață, de interzicere a torturii, a pedepsele și tratamentele crude, inumane și degradante, cuprinde în *par.3* și jurisprudența CtEDO în materia responsabilității de încălcările drepturilor omului în sfera privată a vieții persoanei. CtEDO, care a recunoscut obligația pozitivă a statului de a preveni încălcările drepturilor omului între două persoane private în cazurile de violență în familie, declarând că violența în familie nu mai poate fi tratată ca o problemă personală din cauza efectului devastator pe care îl are asupra victimei.

Legislația procesuală penală nu stabilește termenul maxim pentru prelungirea măsurilor de protecție, ceea ce în opinia noastră afectează dreptul bănuیتului sau învinuitului, deoarece aceștia, din start, sunt plasați într-o incertitudine cu privire la acest subiect. Din aceste considerente, am propus modificarea

și completarea normelor de procedură penală, astfel încât să fie stabilit termenul maxim pentru aplicarea măsurilor de protecție.

Legislația procesual-penală nu reglementează revocarea măsurilor de protecție. Ulterior după emiterea ordonanței de protecție, pot surveni noi circumstanțe care ar permite revocarea, fie pot fi administrate probe care denotă inexistența elementelor infracțiunii sau decăderea temeiurilor care au justificat această măsură.

Capitolul IV. GARANTAREA DREPTULUI LA LIBERTATE ȘI SIGURANȚĂ LA FAZA URMĂRIRII PENALE conține următoarele paragrafe - 4.1. Respectarea drepturilor persoanei reținute, care este bănuită de comiterea unei infracțiuni; 4.2. Respectarea drepturilor învinuitului în cadrul procedurilor de aplicare, prelungire și contestare a arestului preventiv și a arestului la domiciliu; 4.3. Asigurarea dreptului la libertate și siguranță în cadrul procedurii de examinare a demersurilor privind autorizarea internării în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare; 4.4. Concluzii la Capitolul IV

Analiza normelor procesuale interne denotă că acestea corespund în mare parte nu doar actelor internaționale, dar și prevederilor Directivei 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate. Totuși garanțiile normative privind respectarea dreptului la libertate și siguranță suferă de unele neajunsuri și carențe.

Nu am găsit o explicație plauzibilă conform analizelor întreprinse din par.1 de ce conform prevederilor art. 166 (alin. 4) CPP în cazurile de *delict flagrant* nu pot fi reținuți minorii până la înregistrarea infracțiunii, chiar dacă aceștia sunt bănuți că au comis infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Prevederile articolului 174 alin. (2) CPP privind reținerea repetată a persoanei nu sunt suficient de clare, nefiind precizată interdicția reținerii aceleiași persoană a doua oară pentru aceeași faptă;

Având în vedere constatările CC în Hotărârea nr. 40 din 21.12.2017, legislatorul nostru a intervenit recent în dispozițiile art. 232 alin. (2) CPP, reglementând în mod expres, că demersului de aplicare a arestării preventive, arestării la domiciliu și de prelungire a acestor măsuri, se consideră depuse în termen, dacă data la care a fost înregistrat în cancelaria instanței respective se încadrează în termenul cerut de lege pentru realizarea lor.

Am constatat în *par.3* că normele de procedură penală nu cuprind și nu clarifică toate situațiile ce pot apărea cu privire la internarea forțată a persoanei în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare. Astfel, considerăm că ordonanța cu privire la internare este un act de dispunere separat de ordonanța de dispunere a expertizelor;

Este important ca ordonanță prin care va dispune internarea forțată în instituția medicală, pe lângă condițiile menționate în art. 255 CPP, să cuprindă, în mod obligatoriu, motivele internării, comportamentul persoanei în timpul acțiunilor procesuale (de exemplu în timpul audierii), analiza documentelor medicale ale bănuیتului sau învinuitului (de exemplu cartela medicală în care este menționat faptul tratării unei boli psihice), mențiunea despre aflarea bănuیتului sau învinuitului la evidența medicului narcolog sau psihiatru, analiza declarațiilor altor participanți la proces (de exemplu declarațiile victimei sau a matorilor din care rezultă comportamentul inadecvat a bănuیتului, învinuitului) și alte aspecte legate de caz;

Organul de urmărire penală sau procurorul trebuie să solicite de la instituția de expertiză informația cu privire la necesitatea unei supravegheri îndelungate a bănuیتului sau învinuitului. În cazul în care organul de urmărire penală sau procurorul nu va cere informația respectivă, cel puțin acesta va fi obligat să audieze expertul judiciar pentru a determina oportunitatea internării.

Or, până la urmă această decizie are tentă medicală și, respectiv, doar medicii pot comunica despre durata investigațiilor medicale. Această informație trebuie să fie reflectată în ordonanța de dispunere a internării forțate și analizată de comun cu celelalte probe. Doar în așa mod organul de urmărire penală poate să-și motiveze ordonanța sa și să dispună temeinic internarea forțată a bănuیتului sau învinuitului.

În procedura de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, participarea apărătorului este obligatorie din momentul adoptării ordonanței prin care s-a dispus efectuarea expertizei judiciare în staționarul instituției psihiatrice în privința persoanei referitor la care se desfășoară procedura, dacă apărătorul nu a fost admis mai înainte în acest proces. Atunci când persoana este internată în instituțiile medicale apărătorul la fel are dreptul la întrevederi cu aceasta, însă, ținând cont de starea sănătății acestei persoane, apărătorul va consulta preventiv medicul clientului său, după care va decide dacă este sau nu cazul să discute cu acesta, pentru a nu dăuna clientului.⁸

Capitolul V. SPECIFICUL GARANȚIILOR PROCESUALE CE REZULTĂ DIN DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL LA FAZA URMĂRIRII PENALE cuprinde prin titlurile paragrafelor practic toate garanțiile inerente procesului echitabil, care au fost dezbătute în contextul manifestării la faza urmării penale - 5.1. Accesul liber la justiție; 5.2. Respectarea termenului rezonabil și particularitățile procedurii de accelerare a urmării penale; 5.3. Respectarea prezumției de nevinovăție; 5.4. Dreptul la informare al bănuیتului și al învinuitului cu privire la acuzațiile în materie penală; 5.5. Dreptul la apărare și dreptul la tăcere; 5.6. Dreptul la interpret; 5.7. Concluzii la Capitolul V. Dreptul la un proces echitabil este asigurat conform *par.1* norme

⁸ Dinu OSTAVCIUC, Tudor OSOIANU Dispunerea internării persoanei în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare în procesul penal. În: *REVISTA NAȚIONALĂ DE DREPT. Publicație periodică științifico-practică*, nr. 2 (244), anul 22 (2021). pp. 10-17. Categoria – B. ISSN 1811-0770 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/145701

care obligă aceste organe de urmărire penală a acționa prompt în soluționarea cazului, fie la sesizarea externă, fie chiar și din oficiu. (de ex.emplu, art. 55 alin. (4) CPP). În același timp, legea procesuală penală obligă organele judiciare să primească plângerile și denunțurile referitoare la infracțiuni, chiar dacă acestea nu țin de competența lor (art. 265 alin. (1) CPP), iar refuzul acestor organe poate fi contestat procurorului sau, după caz, judecătorului de instrucție (art. 265 alin. (2), art. 313 alin. (2) pct. 1) lit. a) CPP). Bineînțeles că CPP intervine și cu alte norme pentru a proteja, asigura și garanta dreptul accesului liber la justiție.”⁹

Sușinim argumentat *in par.2* că judecătorul de instrucție trebuie să decidă nu doar privitor la îndeplinirea unui act, ci asupra urmăririi penale în ansamblu, stabilind un termen concret în vederea finalizării acesteia. Prin urmare judecătorul de instrucție trebuie să stabilească un termen în vederea accelerării urmăririi penale și îndeplinirii actelor procedurale ce se impun întru emiterea unei soluții de soluționare a conflictului de drept penal în condițiile art. 259/1 CPP.¹⁰

Potrivit *par.3* în toate aceste etape prezumția nevinovăției trebuie respectată atât de autoritățile publice, cât și de cele private (de exemplu, de către instituțiile mass-media) începând cu faza urmăririi penale, evitându-se declarații publice care ar incita publicul larg să considere vinovată persoana până la emiterea unei sentințe definitive de condamnare.¹¹ Prin reglementarea acestui principiu în Legea Supremă (art.21) înțelegem că

⁹ Ostavciuc Dinu, *Principiile procesului penal*, Chișinău, 2022, p. 433-444

¹⁰ OSTAVCIUC, Dinu. *Garanții naționale privind desfășurarea procesului penal în termen rezonabil*. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 7-22. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170822

¹¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Declarațiile publice pot sau nu afecta prezumția nevinovăției?* În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2022, nr. 15, pp. 118-131. Categoria – B. ISSN 978-9975-135-60-3 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/161257 <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare15&div=12&id=&page=>

prezumția nevinovăției este un principiu constituțional, care garantează oricărei persoane acuzate dreptul de a nu fi acuzată premeditat unei judecăți.

„Așadar, prezumția de nevinovăție constituie un stimulent pentru organul judiciar de a insista în căutarea și cunoașterea probelor până la limita epuizării lor, în scopul prevenirii oricărei greșeli în stabilirea vinovăției sau nevinovăției persoanei acuzate.”¹²

În *par.5.4.* și *par.5.5* a fost elucidată legătura indisolubilă prin prisma jurisprudenței CtEDO și a Curții Constituționale dintre dreptul la informare al bănuیتului și al învinuitului cu privire la acuzațiile în materie penală și dreptul la apărare și dreptul la tăcere. O informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unei persoane și, în consecință, cu privire la încadrarea juridică a acestora pe care instanța o poate reține împotriva sa reprezintă o condiție esențială a unui proces echitabil. *„Există o legătură între literele a) și b) de la articolul 6 § 3 din Convenția Europeană: dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie analizat prin prisma dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea”*¹³ „Scopul pe care îl urmărește garantarea dreptului de a fi asistat de un avocat presupune: prevenirea erorilor judiciare, egalitatea de arme între acuzare și apărare, contrabalansarea vulnerabilităților suspectilor aflați în custodia poliției, protejarea împotriva coerciției și relelor tratamente aplicate suspectilor, asigurarea respectării dreptului suspectului de a nu se autoincrimina și dreptul la tăcere.”¹⁴ Totodată s-au conturat anumite legături dintre dreptul la tăcere și prezumția nevinovăției.

¹² Teodor-Viorel Gheorghe. Aflarea adevărului, principiu fundamental al procesului penal. Editura Hamangiu, București, 2021, p. 77.

¹³ Pct. 23 și 24 DCC nr. 63 din 11.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 39g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolele 332 alin. (2) și 391 alin. (2) din Codul de procedură penală (încetarea procesului penal atunci când fapta constituie o contravenție și soluționarea cauzei conform prevederilor codului contravențional)

¹⁴ Anca Ioana Negru, Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal,

În analizele consacrate dreptului la interpret s-a reiterat importanța „*notificării dreptului la interpret, precum și a celorlalte drepturi fundamentale ale apărării într-o limbă pe care reclamantul o înțelege (...)*”¹⁵

Capitolul VI. GARANTAREA DREPTULUI LA VIAȚA PRIVATĂ ÎN CADRUL URMĂRIII PENALE cuprinde prin titlurile paragrafelor practic toate garanțiile fundamentale a acestui drept fundamental, care au fost cercetate în contextul urmării penale - 6.1. Garanțiile respectării dreptului la viață privată în cadrul procedeelelor probatorii și a măsurilor speciale de investigații; 6.2. Protecția datelor cu caracter personal; 6.3. Concluzii la Capitolul VI

Au fost elucidate în primul *par.* condițiile de limitare a dreptului la viață privată și testul de proporționalitate. În vederea respectării dreptului la viață privată, organul de urmărire penală trebuie să ia măsuri ca faptele și împrejurările din viața personală a celui la care se efectuează percheziția și care nu au legătură cu cauza să nu devină publice. CtEDO reamintește în cauza *Cacuci și S.C. Virra & Cont Pad S.R.L. c. României*¹⁶ că apelurile telefonice efectuate din spații comerciale, precum și de la domiciliu, intră sub incidența noțiunilor de „viață privată” și „corespondență” în sensul art. 8 § 1 (a se vedea *Halford c. Regatului Unit*, 25 iunie 1997, pct. 44).

Deși este intitulat, Măsurile speciale de investigații efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție, art. 303 CPP nu indică în mod expres măsurile respective - Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează măsurile speciale de investigații legate de limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea

Universul Juridic, București, 2022, p. 90. Hotărârea CtEDO, *Beuze c. Belgia*, (§ 125-130). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187802> (accesată: 15.08.2022).

¹⁵ Hotărârea CtEDO, cauza *Wang c. Franței*, din 28.04.2022 (§ 70). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216926> [accesată: 26.03.2023]

¹⁶ Hotărârea CtEDO din 17. 01.2017 (par.65). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176052>

în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea.

Totuși anumite norme ale părții generale a CPP, permit a identifica acele măsuri speciale de investigație, care trebuie realizate numai cu autorizarea de către judecătorul de instrucție. Prevederile 132/2 alin. (1) CPP, indică care măsuri speciale de investigații, trebuie să fie efectuată vederea descoperirii și cercetării infracțiunilor numai cu autorizarea judecătorului de instrucție.

Prevederile art. 15 CPP acordă garanții suficiente dreptului la viață privată, interzicând organului de urmărire penală și a instanței de judecată să acumuleze informații despre viața privată și intimă a persoanei fără existența unei necesități. Totodată, observăm în *par.2* că în sfera vieții private intră și datele cu caracter personal a persoanei, iar legea procesuală penală acordă garanții și în această privință, fiind reiterată jurisprudența CtEDO care „ a statuat că conceptul de „viață privată” (...) include informațiile cu caracter personal în privința cărora există o speranță legitimă că nu vor fi publicate fără consimțământul celor la care acestea se referă (Flinkkilä și alții c. Finlanda, hotărârea din 6 aprilie 2010, § 75; Saaristo și alții c. Finlanda, hotărârea din 12 octombrie 2010, § 61).”¹⁷

Articolul 28 din Constituție garantează un drept care permite persoanelor să fie garantat dreptul lor la viața privată cu privire la informații care, deși neutre, sunt colectate, procesate și diseminate în mod colectiv și de o manieră în care face incident această normă constituțională.

Capitolul VII. OCROTIREA DREPTULUI DE PROPRIETATE ÎN CADRUL URMĂRIRII PENALE este acoperit în sensul investigațiilor teoretice prin acoperirea următoarelor titluri 7.1. Revendicarea dreptului de proprietate prin intermediul acțiunii civile; 7.2. Condițiile de limitare a dreptului de proprietate în cadrul procedurii de autorizare, aplicare și contes-

¹⁷ DCC nr. 10 din 05.01.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 177g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 177 alin. (1) din Codul penal (încălcarea inviolabilității vieții personale) (pct. 19).

tare a sechestrului bunurilor. 7.3. Concluzii la Capitolul VI.

Soluționarea acțiunii civile concomitent cu soluționarea cauzei penale acordă părții civile garanții efective atât asupra dreptului de proprietate, cât și asupra examinării acțiunii civile într-un termen rezonabil. Refuzul organului de urmărire penală sau al instanței de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă nu o lipsește pe aceasta de dreptul contestării acestui refuz în fața judecătorului de instrucție sau de a intenta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile (art. 222 alin. (3) CPP). Această particularitate a acțiunii civile constituie iarăși o garanție asupra dreptului de proprietate a persoanei.

În unele situații, organele judiciare nu respectă și nu păstrează un just echilibru între obiectivul legitim urmărit și dreptul de proprietate a persoanei. Astfel, organele judiciare, în urma efectuării acțiunilor procesuale ce se impun, ridică bunuri în scopul administrării probelor, însă, ulterior, fără a dispune în privința acestor bunuri, le depozitează în camera de păstrare a corpurilor delictive ori în biroul celui care efectuează urmărirea penală. Aflarea îndelungată a unui bun în custodia organelor judiciare, în special atunci când pe cauza penală a fost luată o decizie, implicit de încetare a urmăririi penale, scoatere de sub urmărirea penală sau clasarea cauzei penale, este o ingerință a dreptului de proprietate. Mai mult decât atât, există ingerință asupra acestui drept când sunt vizați terți, care s-au folosit de aceste bunuri în scopuri de serviciu, de exemplu.

În al doilea *par.* am rețint că art. 13 CPP ne face să concluzionăm că principiul inviolabilității în materie de procedură penală se exprimă în două aspecte: ridicarea și sechestrarea. Aceeași opinie este redată și de profesorul Igor Dolea.¹⁸

„Sechestrarea și ridicarea bunurilor persoanei fizice sau juridice pot fi efectuate în cursul urmăririi penale cu respectarea principiului constituțional al inviolabilității proprietății și doar

¹⁸ Dolea Igor. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ), Ediția a 2-a, Editura Cartea Juridică, Chișinău, 2020, p. 76.

în baza hotărârii judecătorești (art.13 CPP).”¹⁹

CC a explicat că „(...) *sechestrul aplicat în condițiile articolului 204 alin. (1) din Codul de procedură penală depinde în mod obligatoriu de recunoașterea calității de bănuț, învinuit, inculpat sau de parte civilmente responsabilă. Aplicarea sechestrului pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune în privința altor persoane decât cele menționate expres de norma contestată, prin referirea la norme procesual-penale din legea modificată (...), nu constituie o aplicare adecvată a legii.*”²⁰

Nu am găsit o explicație plauzibilă privind omisiunea normative de a stipula dreptul părții civile în procesul penal de a sesiza judecătorul de instrucție în vederea aplicării sechestrului atunci când, procurorul refuză sau ezită să depună demersul respectiv, existând un pericol eminent de dispariție, deteriorare sau nimicire a bunurilor.

Capitolul VIII. RESPECTAREA DREPTULUI *NON BIS IN IDEM* ȘI SECURITATEA RAPORTURILOR JURIDICE ÎN CADRUL URMĂRIII PENALE este conceput să fie cuprins de următoarele titluri 8.1. Atragerea anterioară la răspundere pentru aceeași faptă în calitate de temei pentru decizia - de a refuza începerea urmăririi penale, de a scoate persoana de sub urmărire penală, de a înceta urmărirea penală sau de a clasa procesul; 8.2. Asigurarea securității raporturilor juridice și reluarea urmăririi penale. 8.3. Concluzii la Capitolul VIII.

CC reține că principiul *non bis in idem* impune autorităților publice competente nu doar interdicția *de a judeca* repetat o persoană, dar și interdicția de a *urmări penal* de mai multe ori

¹⁹ HCC nr. 27 din 25.11.2010 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.1104-XV din 06.06.2002 „Cu privire la Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției” și Legea nr.190-XVI din 26.07.2007 „Cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului” (pct. 5).

²⁰ DCC nr. 91 din 27.07.2018 privind excepția de neconstituționalitatea articolului 204 alin. (1) din Codul de procedură penală (*aplicarea sechestrului în cauze penale*) (pct. 27).

persoana pentru aceeași faptă²¹.

Din analiza art. 22 CPP, observăm că aceasta corespunde garanțiilor internaționale în materia reglementării principiului *ne bis in idem*. Mai mult, norma națională stabilește și indică în concret cazurile când persoana nu poate fi urmărită sau judecată de două ori pentru aceeași faptă penală. Cu alte cuvinte, norma procesuală vizată are un conținut detaliat și explicit în vederea garantării dreptului supus dezbatărilor. Prin urmare, în procedura penală națională principiul urmează a fi aplicat dacă anterior persoana a avut calitatea de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat pentru o faptă care ulterior a devenit obiectul unei urmăriri penale sau examinări judiciare repetate.

„Garanția consacrată în articolul 4 Protocolul 7 intră în vigoare atunci când sunt introduse noi proceduri și hotărârea anterioară de achitare sau de condamnare a devenit deja definitivă. În această etapă, elementele dosarului vor cuprinde în mod necesar decizia prin care s-a încheiat primul proces „penal” în sensul Convenției și lista acuzațiilor aduse persoanei care face obiectul noului proces. În mod normal, aceste documente vor conține o declarație a faptelor referitoare la infracțiunea pentru care persoana respectivă a fost deja judecată și o alta referitoare la a doua infracțiune de care este acuzată.”²²

Am debutat în *par.2* cu examinarea prevederilor art. 4

²¹ HCC nr. 12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală (reluarea urmăririi penale) (sesizarea nr.15g/2015) (pct.52). *Curtea observă că regula generală stabilită de elementul bis (dubla procedură) al principiului ne bis in idem urmărește interzicerea repetării unei proceduri penale care a fost încheiată printr-o decizie „definitivă” (A se vedea A și B c. Norvegiei, [mc], 15 noiembrie 2016, § 109). DCC nr.62 din 19.06.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 75g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 275 pct. 8 din Codul de procedură penală (circumstanțele care exclud urmărirea penală) (pct. 28).*

²² Hotărârea CtEDO, cauza Butnaru și Bejan-Piser c. României, din 23.06.2015 (§ 32). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155355> [accesată: 09.09.2022].

par. 2 din Protocolul nr.7 la Convenția Europeană, care consacra principiul *non bis in idem* ce nu împiedică reluarea urmăririi penale dacă *facte noi sau recent descoperite*, sau *un viciu fundamental* în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată raportate la dispozițiile normelor procesuale autohtone.

Analiza art. 22 alin. (3) CPP, denotă că „faptele noi ori recent descoperite sau viciul fundamental” se referă doar în privința hotărârilor judecătorești. Ce ține de ordonanțele procurorului menționate la legea procesual-penală indică doar necesitatea anulării acestora, nefiind ajustat textul la exigențele ce dreivă din articolul 4 § 2 din Protocolul nr. 7. și jurisprudența CtEDO în această materie, Totodată, aspectele respective se referă și la situația reluării urmăririi penale, punerii persoanei sub o învinuire mai gravă sau stabilirii unei pedepse mai aspre pentru aceeași persoană și pentru aceeași faptă.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea întreprinsă a permis a consta prin prisma scopului formulat și a obiectivelor trasate următoarele concluzii.

1. Majoritatea cazurilor de constatare a violării drepturilor și libertăților fundamentale de către CtEDO în cauzele moldovenești se datorează interpretării și aplicării eronate a legislației procesuale, neglijării standardelor europene, dar în cea mai mare parte abuzurilor admise de ofițerii de investigații, ofițerii de urmărire penală, procurori și chiar de judecătorii de instrucție. (Cap.2.)

2. Legislația procesual-penală corespunde în cea mai mare parte tratatelor internaționale în materie penală. În foarte puține cereri depuse de cetățenii Republicii Moldova la CtEDO s-a constatat violarea drepturilor garantate datorită cadrului legal imperfect și contrar de principiu CEDO. (Concluzii la Cap.3 – 8)

3. Aplicarea eronată, arbitrară sau diferită de către instituțiile statului a normelor procesual-penale ce garantează sau limitează drepturile și libertățile omului la etapa prejudiciară a procesului se datorează lipsei unui mecanism eficient de unificare și sistematizare a practicii de urmărire penală. Practicile vicioase sunt provocate și de incapacitatea unor factori de decizie de a de aplica în mod direct Hotărârile CtEDO și ale Curții Constituționale în temeiul art. 7 CPP. (Cap.2).

4. Legislația procesual - penală a Republicii Moldova conține în cea mai mare parte suficiente garanții procesuale care să permită optimizarea exercițiului de proporționalitate atunci când este necesar de a proteja drepturile și libertățile fundamentale în cadrul urmăririi penale. (Concluzii la Cap. 3 – 8)

5. S-a constatat că poate fi asigurată respectarea drepturilor și libertăților participanților la etapa prejudiciară a procesului penal, prin identificarea unor temeuri noi de invocare a nulității actelor procedurale și delimitarea la nivel normativ a nulităților relative de cele absolute. Nu întotdeauna încălcarea unui drept fundamental se soldează cu nulitatea actului procedural afectat

de viciul respectiv, fiind necesare a a fi respectate și anumite condiții de invocare. (Cap. 5)

6. Cercetările complexe a aspectelor teoretice, al normelor procesual-penale din RM, prin similitudine cu jurisprudența CEDO, CJUE, a jurisprudenței Curții Constituționale, cu referire la protecția drepturilor părților la etapele prejudiciare ale procesului penal, a permis identificarea unor neajunsuri reprobabile, și a necesității de ajustare a legislației procesual-penale la cerințele de calitate. (Concluzii la Cap. 3 - 8).

Rezultatele obținute au derivat din obiectivele tezei, contribuind la *soluționarea problemei științifice importante*, care rezidă în elaborarea cadrului conceptul privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale în cadrul etapelor prejudiciare a procesul penal, fapt care a permis de a argumenta ajustarea normelor de procedură penală la standardele internaționale și regionale în contextul procesului de integrare europeană. În acest sens au fost fundamentate teoretic recomandări *de lege ferenda*, deopotrivă cu propuneri de instituire a bunelor practici de interpretare și aplicare a garanțiilor procesual penale privind respectarea drepturilor fundamentale.

Printre **principalele rezultate științifice înaintate spre susținere** în domeniul provocărilor societale, la care a fost elaborată cercetarea, menționăm următoarele: consolidarea mecanismelor de protecție a drepturilor omului și a capacităților de funcționare a instituțiilor puterii de stat în contextul necesităților de modernizare prin dezvoltare și democratizare; evaluarea acutului de justiție prin testarea satisfacției beneficiarilor; dezvoltarea dreptului penal european în materia drepturilor omului prin raportare predilectă la cadrul normativ național; fundamentarea științifică a recomandărilor privind asigurarea drepturilor omului în etapele prejudiciare ale procesului penal prin implementarea și valorificarea standardelor CEDO; argumentarea măsurilor de prevenire a arbitrariului din partea organelor judiciare; constatarea și soluționarea vulnerabilităților aplicării garanțiilor

procesuale în cadrul etapelor prejudiciare a procesului penal; eficientizarea de perspectivă a calității actului de justiție și a încrederii societății în activitatea organelor judiciare; argumentarea științifică a premiselor de diminuare a condamnărilor Republicii Moldova de către CtEDO în domeniul materiei penale; sporirea capacității de aplicare a legii procesuale penale prin consolidarea regimului de asigurare a drepturilor omului de către justițiar; identificarea mecanismelor de asigurare a proporționalității între restrângerea drepturilor și libertăților omului și scopul legitim urmărit; dozarea normelor procesuale penale în materia protejării drepturilor omului prin fundamentarea propunerilor *de lege ferenda*.

Întru argumentarea recomandărilor s-a pornit de la următoarele **concluzii**:

1. Respectarea drepturilor, libertăților fundamentale și a demnității persoanei trebuie să fie asigurat pe parcursul întregului proces penal absolut tuturor participanților, iar limitările în anumite situații trebuie să fie prevăzute de lege și proporționale cu situațiile care le-au determinat, nefiind în măsură să aducă atingere însuși substanței dreptului.

2. Principiile procesului penal proclamă drepturile fundamentale ale participanților în proces, fiind strâns interconectate și formează un anumit set al unui cadru juridic comun. Cauzând acțiuni reciproce, principiile constituie un sistem unic care determină conținutul și forma democratică a procesului penal autohton.

3. Principiul *legalității* și principiul *respectării drepturilor, libertăților și demnității umane* își găsește expresia și în celelalte principii ale procesului penal stipulate în art. 7-28 CPP.

4. Nu toate *condițiile generale ale urmăririi penale* au o legătură directă cu *principiile procesului penal*. Cele mai relevante conexiuni o au condiția *cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzelor penale* (art.254 CPP) cu principiul *accesul liber la justiție* (art.19 CPP) și prin-

cipiul oficialității (art.28 CPP), iar *termenul urmăririi penale* (art.259 și 259/1 CPP) derivă din principiul *respectării termenului rezonabil al urmăririi penale* (art. 20 CPP).²³

5. Reglementarea procesului penal are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societății, drepturile și libertățile acesteia. De fapt aceasta și presupune principiul umanismului. Umanismul procesului penal constituie lărgirea drepturilor persoanelor care se presupun că au comis infracțiuni sau au avut de suferit în urma acestora și asigurarea reală a acestor drepturi. Totodată, principiul umanismului în procesul penal garantează drepturile omului și relația statului în raport cu aceste drepturi. Prin urmare, principiul umanismului procesului penal constă în necesitatea soluționării problemelor investigării infracțiunilor și înfăptuirea justiției prin metode bazate pe moralitate și justiție, care prevede construirea unor raporturi procesuale penale bazate pe respectarea și protejarea drepturilor, libertăților și intereselor legale a persoanei, precum și a demnității sale umane. Propunem redenumirea art. 10 CPP în sensul enunțat.

6. Dispozițiile art. 15 CPP asigură respectarea vieții private și intime a persoanei, ceea ce duce la ideea existenței a două noțiuni diferite. Practica CtEDO și cea a Curții Constituționale s-au expus că viața intimă intră în sfera vieții private, de aceea nu sunt necesare indicarea ambelor noțiuni.²⁴

7. Potrivit prevederilor art. 20 alin. (1) CPP deducem că legislatorul nu are în vedere calcularea termenului procesului, începând cu sesizarea organului de urmărire penală, dar nu și din momentul începerii urmăririi penale. Reieșind din prevede-

²³ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*. Chișinău: Ed. „PRINT-CARO”, 2022. 719 p.

²⁴ OSTAVCIUC, Dinu. *Inviolabilitatea vieții private*. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2023, nr. 16, pp. 105-132. ISSN 978-9975-170-00-0. Categoria – B. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/02/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_16_2022.pdf

rile art. 1, 274, 279 CPP deducem că până la începerea urmăririi penale organul de urmărire penală verifică sesizarea cu privire la infracțiune și stabilește dacă există ori nu *bănuiala rezonabilă* cu privire la infracțiune, pentru a decide începerea sau neînceperea urmăririi penale.²⁵ Aceste acțiuni nu trebuie să se extindă în timp, fără necesitate în toate cazurile până la expirarea termenului de 45 de zile.

8. Analiza dispozițiilor art. 22 alin. (2) CPPP denotă că „faptele noi ori recent descoperite sau viciul fundamental” se referă în mod expres doar în privința hotărârilor judecătorești. Ce ține de ordonanțele procurorului menționate la art. 22 alin. (3) CPP de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale, legea procesuală penală indică doar necesitatea anulării acestora. Prin urmare, reieșind din jurisprudența CtEDO și din cea națională, considerăm oportun modificarea și completarea art. 22 alin. (3) CPP, ca să fie indicat concret faptul că anularea ordonanțelor procurorului poate avea loc doar în cazul în care *fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental* în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.²⁶

9. Suntem de părere că atunci când ne referim la funcțiile procesuale indicate în art.24 CPP nu putem vorbi doar de urmărirea penală, deoarece aceasta este doar o fază a procesului penal, exercitată atât de organul de urmărire penală, cât și de către procuror. Ultimul, pe lângă atribuțiile la această fază a pro-

²⁵ OSTAVCIUC, Dinu. *Garanții naționale privind desfășurarea procesului penal în termen rezonabil*. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 7-22. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170822

²⁶ OSTAVCIUC, Dinu. *The right not to be prosecuted, judged, or punished more than one time*. În: ACROSS, Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations. ISSN 2602-1463. www.across-journal.com. (DOAJ - Directory of Open Access; Index Copernicus; MLA Directory of Periodicals; ERIH PLUS; EBSCO)

cesului, este împuternicit și cu atribuția de susținere a învinuirii în instanța de judecată, având funcția de acuzator de stat (art. 51 alin. (1) art. 53 CPP). Cu alte cuvinte, procurorul participă activ la susținerea poziției acuzării și în faza de judecare a cauzei penale. Totodată, limita finală a fazei de urmărire penală este terminarea urmăririi penale, după care procurorul prezintă materialele cauzei penale părților, întocmește rechizitoriul și sesizează instanța de judecată. Anume la aceste etape se exprimă principiul contradictorialității.²⁷

10. Atât din punct de vedere al expunerii consecvente, dar și al aplicării practice, deranjează ordinea în care cazurile de participare obligatorie apărătorului sunt expuse de legislator, or pct.10) alin. (1) art. 69 CPP - *interesele justiției cer participarea lui în ședința de judecată în primă instanță, în apel și în recurs, precum și la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac*. În conformitate cu jurisprudența CtEDO *cazurile în care interesele justiției cer participarea apărătorului* cuprinde de fapt celelalte 10 cazuri indicate în art.69 CPP. Textul criticat de noi trebuie să fie adus în concordanță cu ultima propoziție din alin. (4) al art. 70 CPP, care la moment întâmpină dificultăți în practica de aplicare a acestei norme, soldate cu practici neuniforme, deoarece oferă dreptul nu numai instanței de judecată să decidă dacă ***o cer interesele justiției***, dar și procurorului, adică și la faza urmăririi penale;

11. Potrivit art. 69 alin. (1) CPP „11) *participarea obligatorie a apărătorului la o acțiune procesuală este prevăzută expres de prezentul cod*”. Am identificat anumite norme de procedură care pune în dificultate nu numai ofițerii de urmărire penală, procurorii și instanțele de judecată, dar și SAJGS, dat fiind interpretării extensive a acestui caz sau modului în care legisla-

²⁷ Dinu, OSTAVCIUC. *Principiul contradictorialității în procesul penal*. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*. Ediția a II-a. Conferință științifico-practică internațională. 08.12.2022. Chișinău, Republica Moldova, 2023, pp. 16-37. ISBN 978-9975-135-66-5. CZU 34+351.74/.75(082) P 95

torul a ales să fie redactate textele de lege privind participarea apărătorului la unele acțiuni procesuale. Ar trebui de exclus din art. 104 CPP cuvântul *numai*, deoarece înclină mai mult destinatarul legii înspre obligația prezenței apărătorului în toate cazurile de audiere a învinuitului, chiar dacă învinuitul nu are apărător ales, ori persoana învinuită nu este beneficiar al asistenței juridică garantată de stat în condițiile art.69 CPP, ceea ce ar însemna că apărătorul trebuie să participe obligatoriu în toate cauzele penale atunci când este audiat învinuitul, chiar dacă Prevederile art. 282 alin. (1) CPP în redacția actuală de asemenea indică necondiționat la obligația participării avocatului la înaintarea acușării, care de fapt poate fi interpretat mai degrabă că la momentul aducerii la cunoștință a ordonanței de punere sub învinuire, învinuitul trebuie să fie asistat de avocat, în toate cauzele penale;

12. Considerăm că prevederile art. 90 alin. (2) CPP - *nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate* - nu corespund cerințelor de calitate, previzibilitate în aplicare și claritate, examinate atât în contextul tuturor normelor citate supra, cât și în contextul concluziilor care pot fi făcute pe marginea acestora; Faptul că nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale și a rudelor apropiate - poate fi interpretată altfel, decât în sensul privilegiului de autoincriminare. Nu este clar dacă prevederile art. 90 alin. (2) CPP se referă numai la martori sau numai la alți participanți ai procesului, deoarece titlul art. 90 CPP este *Martorul*. Norma procesual penală în cauză ar putea viza și alți participanți ai procesului, dat fiind faptul că în această normă este utilizată sintagma *Nici o persoană (...)*. Am putea presupune întemeiat, precum că prin sintagma *Nici o persoană (...)* - se au în vedere atât martorul, cât alți participanți la proces. Nu este clar, de asemenea, care este sensul avut în vedere de legiuitorul nostru la expunerea sintagmei (...) *să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate*. Am putea presupune că atunci când se menționează - *Nici o persoană nu poate*

fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate, legiuitorul a avut în vedere dreptul de a nu se autoincrimina pe sine și dreptul de neincriminare a rudelor apropiate. Dar poate exista și altă interpretare, dat fiind faptul că mai multe norme ale CPP, care reglementează privilegiul de neautoincriminare a martorului, bănuیتului, învinuitului, inculpatului (art. 21, art. 63 alin. (7), art. 64 alin. (4), art. 66 alin. (2) pct.8), art. 90 alin. (3) pct. 8), art. 90 alin. (12) pct. 7), art. 103 alin. (3), art. 109 alin. (7) CPP) nu rezervă acest drept prin utilizarea expresiei: *contrar intereselor sale și a rudelor apropiate*, dar, după cum s-a observat, - prin utilizarea altor expresii care reglementează dreptul la tăcere.²⁸

13. Analiza art. 166 alin. (4) CPP denotă că reținerea persoanei *mature* are loc în cazurile de *delict flagrant*. Prin urmare, atunci când o persoană va comite o faptă infracțională și va fi prinsă în flagrant delict, având temeiurile legale de reținere, organele judiciare competente să poată aplica această măsură de constrângere și în privința minorului, care va fi subiect al infracțiunii date. Or, actuala normă lipsește organul de urmărire penală și procurorul de dreptul de a reține minorii până la înregistrarea infracțiunii (în flagrant delict), chiar dacă aceștia sunt bănuїți că au comis infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave (de exemplu, un omor).

14. Prevederile art. 174 alin. (2) CPP nu sunt suficient de clare, deoarece, după noi, aceasta poate fi interpretată ambiguu. Or, persoana eliberată poate fi reținută pentru aceleași temeiuri (menționate la art. 166 CPP), însă pentru *bănuiala rezonabilă* de comitere a altei infracțiuni, alta decât cea pentru care a fost reținută și ulterior eliberată. Astfel, intervenția legislativă în art. 174 alin. (2) CPP se impune, întrucât să reglementeze nu doar

²⁸ OSTAVCIUC, Dinu, OSOIANU, Tudor. Freedom of self-incrimination. În: „*Cogito*”, Multidisciplinary Research Journal. Vol. XV, no. 3/September, 2023, Bucharest, 2023, pp. 72-96. ISSN 2068-6706 (Baza de date SCOPUS) <https://cloud.mail.ru/attaches/16981353401108414485%3B0%3B1?folder-id=0&x-email=navrucnd1%40mail.ru&cvg=f>

aceleași temeuri, dar și pentru aceeași faptă.

15. Am constatat că nu este suficient pentru respectarea dreptului la libertate și siguranță, ca persoanei reținute doar să-i fie înmănată copia informației cu privire la drepturile și obligațiile sale, dar în mod obligatoriu ofițerul de urmărire penală sau procurorul, trebuie să- i se explice, într-o limbă pe care o înțelege drepturile și obligațiile sale.

16. Organul de urmărire penală și procurorul sunt lipsiți de dreptul de a aplica o măsură prin care ar proteja imediat victima sau partea vătămată a violenței în familie. Prin urmare, actualele prevederi din CPP nu acordă garanții suficiente, în viziunea noastră, la acest capitol. Astfel, considerăm că este necesară modificarea și completarea legii procesual- penale prin acordarea organului de urmărire penală și procurorului dreptul de a emite ordinul de protecție;

17. Constatăm o omisiune în normele procesual-penale, deoarece nu este indicată în mod expres și partea vătămată în textul art. 215/1 (2) CPP alături de victima violenței în familie de a înainta o cerere direct în instanța de judecată (judecătorului de instrucție) privind emiterea ordonanței de protecție fiind oportună intervenția legislativului în dispozițiile art. 215/1 (2) CPP, astfel încât victimei violenței în familie să i se acorde în mod expres aceleași drepturi de care beneficiază partea vătămată.²⁹

18. Legislația procesual-penală nu stabilește termenul maxim pentru prelungirea măsurilor de protecție, ceea ce în opinia noastră afectează dreptul bănuیتului sau învinuitului, deoarece aceștia, din start, sunt plasați într-o incertitudine cu privire la acest subiect. Din aceste considerente, propunem modificarea

²⁹ OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Procedura aplicării măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Conferință științifico-practică internațională*. 09.12.2021. Chișinău, Republica Moldova, 2022, pp. 10-29. ISBN 978-9975-135-53-5. CZU 34+351.74(082)=135.1=161.1 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153476

și completarea normelor de procedură penală, astfel încât să fie stabilit termenul maxim pentru aplicarea măsurilor de protecție. Or, în caz contrar aceste restricții pot fi prelungite până la expirarea termenului de prescripție;

19. Legislația procesual-penală nu reglementează revocarea măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie și a infracțiunilor sexuale. Susținem părerea că acest aspect este necesar a fi reglementat, deoarece atunci când se emite ordonanța de protecție pe o anumită perioadă, pot surveni noi circumstanțe care ar permite revocarea, fie pot fi administrate probe care denotă inexistența elementelor infracțiunii sau alte circumstanțe obiective; Revocarea măsurii de protecție poate fi inițiată prin cerere și de către victima, partea vătămată, învinuit sau apărătorul acestuia; Propunem ca motiv de revocare a măsurii de protecție să fie scoaterea de sub urmărire penală a persoanei, încetarea urmăririi penale, și clasarea procesului penal;

20. Am constat că expresia „*obligă organul de urmărire penală ... să emită un act procedural*”, din prevederile art. 259/1 alin. (5) CPP poate avea mai multe înțelesuri. Nu excludem că în cazul când judecătorul de instrucție va obliga întreprinderea unui act procedural, organul de urmărire penală va executa cerințele instanței de judecată, realizând doar acel act. Considerăm că judecătorul de instrucție trebuie să decidă nu doar privitor la îndeplinirea unui act, ci asupra urmăririi penale în ansamblu, stabilind un termen concret în vederea finalizării acesteia.

21. Nu am identificat o justificare argumentată privind omisiunea normativă de a stipula dreptul părții civile în procesul penal de a sesiza judecătorul de instrucție în vederea aplicării sechestrului atunci când, procurorul refuză sau ezită să depună demersul respectiv.

21. Articolul 306 CPP care reglementează conținutul încheierii judecătorului de instrucție privitor la autorizarea măsurilor procesuale de constrângere, inclusiv și privitor la punerea bunurilor sub sechestru nu indică în mod expres și soluția de

admitere parțială a demersului examinat conform procedurii prevăzute de art. 305 CPP. De asemenea textul art. 306 CPP nu prevede soluția de inadmisibilitate a demersurilor repetate cu același obiect privitor la autorizarea sechestrului. Nu în ultimul rând constatăm că prevederile art. 306 CPP, omite să impună cerința evaluării scopului urmărit, al oportunității limitărilor dreptului de proprietate, precum și evaluarea proporționalității între măsura de constrângere aplicată și obiectivele urmărite.³⁰

22. Legislativul nostru, recent a mers mai departe în asigurarea garanțiilor de acces la materialele de urmărire penală până la terminarea urmăririi penale părților vătămate, succesorilor și reprezentanților acestora fără a face vreo distincție a categoriilor acestora pe care o face jurisprudența CtEDO și a CC, rămân a fi disproporționale în acest caz interdicțiile de restricționare a accesului la materialele dosarului a reprezentanților părții apărării. Acest aspect ar putea să fie subiectul unor cercetări de perspectivă.

Urmare a constatărilor și concluziilor expuse formulăm următoarele **Recomandări de lege ferenda**:

- Redenumirea art. 10 în „*Principiul umanismului*”;
- Textul „*este victimă sau martor*” din art. 10 alin. (6) CPP să fie substituit cu textul „*participă în cadrul procedurilor penale, indiferent de statutul său procesual*”;
- Excluderea textului „*și intime*” din art. 15 CPP, cu includerea procurorului;
- Expunerea în următoarea redacție a prevederilor art. 20 alin. (1) CPP – „*Desfășurarea procesului penal trebuie să fie realizată în termen rezonabil*”;
- Înlocuirea textului din art. 22 alin. (3) CPP - „*cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate, cu textul - „cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un*

³⁰ OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Procedura de autorizare și contestare a punerii bunurilor sub sechestrul în procesul penal. În: *Știința, învățământul și practica prevenirii criminalității: (culegere de rapoarte și comunicări ale unor conferințe științifice)*. Chișinău: S. n., 2022 (CEP USM). pp.521-534. ISBN 978-9975-159-51-7 (PDF).

viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă”;

- Înlocuirea pct. 10) alin. (1) art. 69 CPP cu pct. 11) din același articol și aliniat, adaptând nesemnificativ textul - „*precum și în alte cazuri în care interesele justiției impun participarea apărătorului în procesul penal*”;

- Excluderea din dispozițiile art. 71 alin. (4) CPP a textului „*procurorul, prin ordonanță motivată, sau*”;

- Excluderea alin. (2) din art. 90 CPP;

- Excluderea din dispozițiile art.104 alin. (1) CPP a cuvântului „*numai*”;

- Excluderea cuvântului „*mature*” din prevederile art. 166 alin. (4) CPP;

- Înlocuirea art. 308 alin. (12) la care face referință prevederile art. 166 alin. (7) CPP cu art. 308 alin. (10) CPP;

- Completarea art. 167 alin. (1) CPP, astfel încât după textul „*totodată ei i se înmânează în scris informația despre drepturile prevăzute la art. 64*”, să se introducă textul „*și i se explică aceste drepturi într-o limbă pe care o înțelege*”;

- Completarea prevederilor art. 174 alin. (2) CPP cu textul - „*și aceeași faptă pentru care a fost reținut anterior*”;

- Completarea art. 215/1 alin. (2) CPP, astfel încât să fie inclusă și partea vătămată alături de victima violenței în familie cu drept de a iniția procedura de aplicare a măsurilor de protecție să i se acorde în mod expres aceleași drepturi de care beneficiază partea vătămată;

- Completarea art. 62 CPP și a art. 304 alin. (1) CPP cu dispoziții privind dreptul părții civile de a depune cerere privind asigurarea acțiunii civile;

- Stabilirea în art. 215/1 alin. (4) CPP a unui termen limită pentru aplicarea măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie și a infracțiunilor sexuale de 24 de luni cumulativ;

- Completarea și modificarea art. 215/1 CPP cu alin. (7) „*Revocarea măsurii de protecție poate fi inițiată prin cerere și*

de către victima, partea vătămată, învinuit sau apărătorul dacă au dispărut temeiurile și motivele care au stat la baza aplicării. În calitate de temei de revocare ordonanței de protecție a victimei, a părții vătămate măsurii de protecție să fie scoaterea de sub urmărire penală a persoanei, încetarea urmăririi penale, și clasarea procesului penal”.

- Expunerea dispozițiilor art. 259/1 alin. (5) CPP teza I în următoarea redacție - (5) „*Judecătorul de instrucție decide asupra cererii privind accelerare urmăririi penale printr-o încheiere motivată, prin care fie obligă organul de urmărire penală să adopte una din soluțiile prevăzute în art. 191 CPP, stabilind, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie respinge cererea*”.

- Completarea textului art. 306 CPP cu dispoziții privind „*soluția de admitere parțială a demersului*” precum și „*soluția de inadmisibilitate a demersurilor repetate*” depuse în condițiile art. 305 CPP, care au fost respinse anterior în aceeași cauză și în privința la aceeași persoană.

Directiile prioritare de perspectivă:

- Dreptul învinuitului și a apărătorului acestuia la materialele cauzei penale până la terminarea urmăririi penale;
- Garanțiile dreptului de proprietate în cadrul investigațiilor financiare paralele;
- Garantarea drepturilor omului în cadrul controlului judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție.

BIBLIOGRAFIE

1. ABABEI, Ed. *Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății*. Teză de doctor. Chișinău: USM, 2019. 177 p.
2. ANTONIU Gh., et al. *Dicționar de procedură penală*. Editura Științifică și enciclopedică. București, 1988, 276 p.
3. BÎRSAN, C. *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Ediția a 2-a*. București: Editura C.H. Beck, 2010, p. 1920. ISBN: 978-973-115-676-7
4. CHIRTOACĂ, I., et al. *Judecătorii de instrucție la 15 ani de activitate – bilanțuri și perspective de viitor*. Notă analitică. Centrul de Resurse Juridice. Document analitic. Ch. 2018. p. 39, [citat: 29.01.2022]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/12/Judec%C4%83torii-de-instruc%C5%A3ie_RO_web.pdf
5. CIOBANU, P. *Codul de procedură penală adnotat*. Ediție actualizată la 04.04.2021, Editura ROSETTI International, București, 2021, 1706 p. ISBN 978-606-025-055-5.
6. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699.
7. Codul de procedură penală în Jurisprudența Curții Constituționale: comentarii pe articole. Coordonator MORAR, D. M. București: Hamangiu, 2021. 1487 p. ISBN 978-606-27-1750-6.
8. Constituția Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78 art. 140 [citat: 18.07.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#
9. Convenția Europeană din 1987 pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane ori Degradante, încheiată la Strasbourg la 26.11.1987 [citat: 17.07.2022]. Disponibil: <https://rm.coe.int/16806dbac4>
10. Convenția Europeană privind Drepturile Omului,

04.11.1950. [citat: 12.07.2022]. Disponibil: <https://www.coe.int/ro/web/execution/article-41>

11. Convenția ONU din 1984 pentru Prevenirea Torturii și altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane ori Degradante, adoptată la New York la 10.12.1984 [citat: 17.07.2022]. Disponibil: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=32204

12. Convenția pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, Nr. 208 din 28.01.1981, întocmită la Strasbourg [citat: 02.08.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117361&lang=ro

13. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (Protecția proprietății), Actualizat la 30.04.2020 (pct. 70) [citat: 27.06.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ROM.pdf

14. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948 [citat: 15.08.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro.

15. DOLEA I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Ch.: Cartea Juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.

16. DOLEA I. *Riscul dezordinilor publice și protecția deținutului ca temei de aplicare a arestării preventive și arestului la domiciliu*, Ghid elaborate cu suportul financiar al proiectului Consiliului Europei „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”, care face parte din Planul de Acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024, Institutul de Reforme Penale. 50 p. [citat: 22.09.2021]. Disponibil: <https://rm.coe.int/ghid-privind-riscul-dezordinilor-publice-si-protec->

tia-detinutului-ca-t/1680a6e879.

17. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ) ediția a II-a*. Chișinău: Cartea Juridica, 2020. 1408 p. ISBN: 9789975341806.

18. DOLEA, I. et al. *Codul de procedură penală. Comentariu*. Chișinău: Cartier. 2005. 768 p. ISBN 9975-79-373-8.

19. DOLEA, I. et. al. *Drept procesual penal*. Chișinău : Cartier Juridic, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6.

20. Ghid privind art. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului – Dreptul la viață, Actualizat la 30 aprilie 2022, Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului (pct. 145) [citat: 21.10.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_ROM.pdf

21. Ghid privind art. 6 din Convenție – Dreptul la un proces echitabil (latura penală). Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2014, pct. 201 [citat: 26.04.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ROM.pdf

22. Ghid privind art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Actualizat la 31 decembrie 2018, pct. 19-20 [citat: 29.07.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ROM.pdf

23. Ghidul privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a drepturilor omului, Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, Actualizat la 30 aprilie 2020 [citat: 10.09.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_Protocol_7_ROM.pdf

24. GHIGHECI, C. *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*. București: Universul Juridic, 2014. 352 p. ISBN 978-606-673-354-0

25. GRIBINCEA, V. *Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului de către Republica Moldova, 1997-2012*. Ch. : S. n., 2012. Ediție apărută cu sprijinul financiar al

Programului pentru Drepturile Omului și Bună Guvernare al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă și al Departamentului de Stat al Statelor Unite, 196 p. ISBN 978-9975-4170-9-9 [citat: 31.07.2022]. Disponibil: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/04/Executarea-hotararilor-CtEDO-de-catre-RM-1997-2012.pdf>.

26. GURSCHI, C., ROMAN D. Dreptul de proprietate. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Asoțiația Judecătorilor din Moldova. Chișinău: S. n., 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

27. Hotărârea CtEDO, Anusca v. Moldova [citat: 29.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98517>.

28. Hotărârea CtEDO, Baraboi și Gabura c. Moldovei, din 27.04.21 [citat: 15.01.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209445>

29. Hotărârea CtEDO, Becciev c. Moldovei, din 04.10.2005 [citat: 14.07.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112622>

30. Hotărârea CtEDO, Bisir și Tulus c. Moldovei, hotărârea din 17.05.2011 [citat: 23.10.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124094> [citat: 29.07.2022].

31. Hotărârea CtEDO, Burlacu c. Moldovei din 11.01.2022 [citat: 04.02.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-215631>

32. Hotărârea CtEDO, Butnaru și Bejan-Piser c. României, din 23.06.2015 [citat: 09.09.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155355>

33. Hotărârea CtEDO, Buzadji c. Republicii Moldova, din 05.07.2016. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164928>.

34. Hotărârea CtEDO, Cașu c. Moldovei, din 01.10.2019 [citat: 15.10.2021]. Disponibil: <http://csj.md/index.php/jurisprudenta-cedo1/rezumat-hotararilor-relevante-ale-cedo/57-re>

zumat-hotarari-cedo-2019/1712-384.

35. Hotărârea CtEDO, Ceachir c. Republicii Moldova, din 10.12.2013 (§ 52) [citată: 15.09.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142849>

36. Hotărârea CtEDO, Cebotari c. Moldovei, din 13.11.2007 (§ 48) [citată: 14.07.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112794>

37. Hotărârea CtEDO, Creangă c. României, din 23.02.2012 (§ 93) [citată: 16.06.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109226>

38. Hotărârea CtEDO, Cristina Boicenco c. Moldovei, din 27.11.2011 (§ 43) [citată: 16.09.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124080>

39. Hotărârea CtEDO, David c. Moldovei [citată: 01.11.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127751>

40. Hotărârea CtEDO, Doroșeva c. Moldovei, din 28.04.2015 (§ 29) [citată: 17.07.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157606>

41. Hotărârea CtEDO, Eremia c. Moldovei, din 28.05.2013 [citată: 02.11.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145943>

42. Hotărârea CtEDO, Felix Guțu v. The Republic of Moldova [citată: 27.04.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205641>

43. Hotărârea CtEDO, Feraru c. Moldovei din 24.05.2012, (§. 65) [citată: 23.10.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124567>

44. Hotărârea CtEDO, Gilanov c. Moldovei din 13.09.2022 [citată: 25.12.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219097>

45. Hotărârea CtEDO, Gorea c. Moldovei din 17.07.2007 [citată: 05.09.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112742>

46. Hotărârea CtEDO, Goriunov c. Republicii Moldova, cererea nr. 14466/12, din 29.05.2018, definitivă 29.08.2018, (§ 28-41) [citată: 17.07.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183210>

47. Hotărârea CtEDO, Grădinar c. Moldovei [citată: 15.04.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112886>

48. Hotărârea CtEDO, I.E. v. The Republic of Moldova [citată: 28.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202526>

49. Hotărârea CtEDO, I.G. v. Moldova [citată: 28.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110904>

50. Hotărârea CtEDO, I.P. v. The Republic of Moldova [citată: 28.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154152>

51. Hotărârea CtEDO, Iorga v. Moldova [citată: 29.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97883>

52. Hotărârea CtEDO, Ipati v. Republica Moldova [citată: 19.11.2019]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127833>

53. Hotărârea CtEDO, Iurcovschi c. Moldovei din 10. 07. 2018 (par.41) [citată: 01.09.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184501>

54. Hotărârea CtEDO, Leva c. Moldovei, din 15.12.2009 (§ 50). [citată: 21.05.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144486>

55. Hotărârea CtEDO, Levința c. Republicii Moldova, cererea nr. 17332/03, din 16.12.2008, (§99, 100) [citată: 17.07.2022]. Disponibil: <http://agent.goc.md/wp-content/uploads/2015/03/LEVINTA-RO.pdf>

56. Hotărârea CtEDO, Litschauer c. Moldovei din 13.11.2018 [citată: 15.12.2021]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187604>

57. Hotărârea CtEDO, Mancevschi c. Moldovei [ci-

tat: 17.10.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112853>.

58. Hotărârea CtEDO, Meriakri c. Republica Moldova [citat: 31.07.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108866>

59. Hotărârea CtEDO, Moldoveanu v. The Republic of Moldova [citat: 15.12.2021]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211789>

60. Hotărârea CtEDO, Mudric c. Moldovei, din 16.07.2013 [citat: 19. 08. 2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145950>

61. Hotărârea CtEDO, Munteanu c. Moldovei, din 26.05.2020 (§. 69) [citat: 03.11.2020]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202554>

62. Hotărârea CtEDO, Plotnicova c. Moldovei [citat: 25. 05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124578>

63. Hotărârea CtEDO, Sochichiu c. Moldovei [citat: 29.05.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124576>

64. Hotărârea CtEDO, Stepuleac c. Moldovei, din 06.11.2007 (§ 68) [citat: 13.04.2022].. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112790>

65. Hotărârea CtEDO, Șarban v. Moldova [citat: 25.04.2022]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127979>

66. Hotărârea CtEDO, T.M. și C.M. c. Moldovei, din 28.01.2014 [citat: 19.08.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154882>

67. Hotărârea CtEDO, Taraburca c. Moldovei, din 06.12.2011, §. 59 [citat: 08.08.2021]. Dispniabilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124038>

68. Hotărârea CtEDO, Tomac c. Moldovei din 16.03.2021 (§.69) [citat: 24.05.202]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/>

eng?i=001-208953

69. Hotărârea CtEDO, Tripaduș c. Moldovei din 22. 04. 2012 [citate: 09.09.2021] <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154890>

70. Hotărârea CtEDO, Țurcan și Țurcan c. Republica Moldova, din 23.10.2007 [citat: 16.06.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112787>.

71. Hotărârea CtEDO, Varga c. României [citat: 20. 08.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123847>

72. Hotărârea CtEDO, Vetrenco c. Moldovei [citat: 15. 04. 2021]. Disponibil: <https://www.lhr.md/ro/2010/05/ctedo-a-pronuntat-hotararile-anusca-c-moldovei-si-vetrenko-c-moldovei/>

73. Hotărârea CtEDO, Victor Savițchi c. Moldovei [citat: 30. 05. 2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112624>

74. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 12 din 06.04.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 77, 81 și 315 din Codul de procedură penală (omisiunea includerii soțului ca succesor al părții vătămate sau al părții civile) (sesizarea nr. 151g/2020).

75. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 12 din 14. 05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală.

76. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 21 din 20.10.2011 privind interpretarea articolului 46 alin. (3) din Constituție (pct. 57) [citat: 20.09.2022].. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=19&l=ro?tip=hotariri&docid=19&l=ro>

77. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 22 din 06.08.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 226¹⁶ alin. (11) din Codul fiscal, adoptat prin Legea nr. 1163 din 24 aprilie 1997 (prezen-

tarea informației fiscale către instanțele judecătorești și organele de urmărire penală ca mijloc de probă (pct. 29) [citat: 18.08.2022]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=743&l=ro>

78. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale).

79. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 40 din 21. 12. 2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului).

80. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 6 din 19.03. 2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni) [citat: 19.08.2022]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=689&l=ro>.

81. Hotărârea CtEDO, O. P. c. Moldovei din 26.10.2021 (§.46) [citat: 02.11.2021]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212690>.

82. MATEUȚ, Gh. *Procedura penală. Partea generală*. București: Universul Juridic, 2019. 1200 p. ISBN 978-606-39-0393-9

83. MĂRGINEANU, I. *Principiile justiției penale în Republica Moldova. Exegeză comparativă de drept procesual penal*. Monografie. Chișinău, 2006. ISBN 978-9975-9747-2-1

84. Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Agent Guvernamental, *Studiu privind respectarea Articolului 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale de către Republica Moldova*, Chișinău, 2018 [ci-

tat: 15.08.2022]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/agent_guvernamental/A5_MDA.pdf

85. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea generală, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită*, București: Editura Universul Juridic, 2020. 790 p. ISBN 978-606-39-0600-8

86. NEGRU, A. I., *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*, Editura Universul Juridic, București, 2022, 530 p. ISBN 978-606-39-0827-9.

87. OSOIANU, T., VIDAICU, M. *Reținerea persoanei de către poliție. Concluziile unei cercetări*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2015. 184 p. ISBN 978-9975-86-069-7.

88. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1967, cf. art.49, pentru dispozițiile cu excepția celor de la art.41; la 28 martie pentru dispozițiile de la art.41 [citat: 18.07.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro

89. PINTEA, Al. et al. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice. ediția a II-a, revăzută și adăugită*. București. 2020. 600 p. ISBN: 978-606-39-0607-7.

90. POALELUNGI M. et al. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova. Concluzii și recomandări*. Chișinău, 2017, 576 p. ISBN 978-9975-53-828-2

91. SEDLEȚCHI, I., MILUȘEV, D. Unele considerații cu privire la raportul dintre condițiile generale ale judecării cauzei și principiile procesului penal. În: *Vector European. Științe juridice*. 2018, nr. 2, pp. 5-9. ISSN 2345-1106.

92. THEODORU, Gr., CHIȘ I.P. *Tratat de Drept procesual penal, Ediția a 4-a*, Editura Hamangiu, 2020, 1192 p. ISBN: 978-606-27-1671-4

93. UDROIU, M. [et al.] *Codul de procedură. Comentarii pe articole, ediția a II-a*. București: C.H. Beck, 2017. 2600 p. ISBN 978-606-18-0672-0

94. UDROIU, M. *Sinteze de Procedură penală, Partea generală, Ediția 2, Volumul I și II*. București: Editura C.H. Beck, 2021. 1488 p. ISBN 978-606-18-1083-3

95. VIZDOAGĂ, T., BODEAN, V. Reluarea urmăririi penale după dispariția temeiurilor de suspendare. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2020, nr. 4(55), pp. 28-34. ISSN 1857-2405.

96. VIZDOAGĂ, T., EȘANU A. Dreptul apărării de a solicita explicarea învinuirii (acuzării) la faza urmăririi penale. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2021, nr. 4(59), pp. 7-14. ISSN 1857-2405.

97. VOLONCIU, N. et al. *Noul Cod de procedură penală comentat. Ed.a 2-a, revizuită*. București: Editura Hamangiu, 2015. 1560 p. ISBN/ISSN: 978-606-27-0312-7

98. КИСЕЕВ, Н. *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических факультетов*. Монография. Кишинев, 2006. 1176 с. ISBN 978-9975-9747-0-7

99. МАРТЫНЧИК, Е. Уголовная юстиция в Республике Молдова: понятие, структура, конституционные основы деятельности. În: *Statul, Societatea, Omul: realizări și probleme ale tranziției*. Materialele Conferinței Științifice organizată de Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, 09 decembrie 1998.

LISTA PUBLICAȚILOR AUTORULUI

1. OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organului de urmărire penală*. Chișinău: Ed. „Cartea Militară”, 2020. 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/127976
2. OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*. Chișinău: Ed. „PRINT-CARO”, 2022. 719 p. ISBN 978-9975-135-64-1.
3. OSTAVCIUC, Dinu, OSOIANU, Tudor. Freedom of self-incrimination. În: “*Cogito*”, Multidisciplinary Research Journal. Vol. XV, no. 3/September, 2023, Bucharest, 2023, pp. 72-96. ISSN 2068-6706 (Baza de date SCOPUS) <https://cloud.mail.ru/attaches/16981353401108414485%3B0%3B1?folder-id=0&x-email=navrucnd1%40mail.ru&cvq=f>
4. OSTAVCIUC, Dinu. Joint form-investigations teams of international legal assistance in criminal matters. În: *ACROSS – A Comprehensive Review of Societal Studies (Volumul 5 / Anul 2022)*, Galați, România. (*DOAJ - Directory of Open Access; Index Copernicus; MLA Directory of Periodicals; ERIH PLUS; EBSCO*
5. <https://kanalregister.hkdir.no/publiseringsskanaler/erihplus/periodical/info?id=502415>).
6. OSTAVCIUC, Dinu. The right not to be prosecuted, judged, or punished more than one time. În: *ACROSS*, Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations. ISSN 2602-1463. www.across-journal.com. (*DOAJ - Directory of Open Access; Index Copernicus; MLA Directory of Periodicals; ERIH PLUS; EBSCO*)
7. OSTAVCIUC, Dinu, OSOIANU, Tudor. Analysis of the normative framework and of the doctrine regarding the verification of the notifications concerning the commission of the crime and of the procedure for initiating the criminal investigation. În: *AGORA International Journal of Juridical Sciences*, No. 1 (2023), pp. 47-65 <http://univagora.ro/jour/index.php/aijjs> ISSN 1843-570X, E-ISSN 2067-7677 . Category B+ (*EBSCO; JournalTOCs; Stanford Libraries; Lex International Law; High*

Court of Delhi; HeinOnline; Worldcat)

8. OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Punerea sub învinuire și înaintarea acuzării. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe Juridice*. Chișinău. 2021, Ediția nr. 13, pp. 37-54. ISSN 1857-0976. Categoria – B. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/136767

9. Dinu OSTAVCIUC, Tudor OSOIANU, Procedura de examinare a cererilor de accelerare a urmăririi penale în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova – analiza legislației, doctrinei și jurisprudenței. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe Juridice*. Chișinău. 2021, Ediția nr. 14. pp. 118-133; ISSN 1857-0976. Categoria – B. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/145953

10. Dinu OSTAVCIUC, Tudor OSOIANU Disponibilitatea internării persoanei în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare în procesul penal. În: *REVISTA NAȚIONALĂ DE DREPT. Publicație periodică științifico-practică*, nr. 2 (244), anul 22 (2021). pp. 10-17. Categoria – B. ISSN 1811-0770 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/145701

11. OSTAVCIUC, Dinu. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2022, nr. 15, pp. 8-26. ISSN 978-9975-135-60-3. Categoria – B. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare15&div=12&id=&page=>

12. OSTAVCIUC, Dinu. Declarațiile publice pot sau nu afecta prezumția nevinovăției? În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2022, nr. 15, pp. 118-131. Categoria – B. ISSN 978-9975-135-60-3 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/161257 <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare15&div=12&id=&page=>

13. OSTAVCIUC, Dinu. Inviolabilitatea domiciliului persoanei în cadrul procesului penal În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2023, nr. 16, pp. 8-22. ISSN 978-9975-170-00-0. Categoria – B. Categoria – B. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/02/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_16_2022.pdf

14. OSTAVCIUC, Dinu. Inviolabilitatea vieții private. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice*. 2023, nr. 16, pp. 105-132. ISSN 978-9975-170-00-0. Categoria – B. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/02/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_16_2022.pdf

15. OSTAVCIUC, Dinu. Legalitatea procesului penal. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 5-6(365-366), pp. 20-35. Categoria – C. ISSN 2587-4365.10.5281/zenodo.6641516. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/159132

16. OSTAVCIUC, Dinu. Publicitatea ședinței de judecată . În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 9-10(369-370), pp. 67-77. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166337

17. OSTAVCIUC, Dinu. Equality before the law and the authorities. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 9-10(369-370), pp. 7-13. Categoria – C. ISSN 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166326

18. OSTAVCIUC, Dinu. Garanții naționale privind desfășurarea procesului penal în termen rezonabil. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 7-22. Categoria – C. ISSN 2587-4365 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170822

19. OSTAVCIUC, Dinu. Jurisprudența CtEDO în materia respectării termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale . În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 11-12(371-372), pp. 68-79. Categoria – C. ISSN 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170827

20. OSTAVCIUC Dinu, OSOIANU Tudor. National guarantees of the fairness of the criminal process in the case of

sending to court and judging the defendant in his absence. În: *Актуальні питання кримінального провадження у сучасних умовах*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 31 травня 2023, Одеський Державний Університет Внутрішніх Справ, МВС України, pp. 3-8, УДК 343.57(477)

21. OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Procedura aplicării măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Conferință științifico-practică internațională*. 09.12.2021. Chișinău, Republica Moldova, 2022, pp. 10-29. ISBN 978-9975-135-53-5. CZU 34+351.74(082)=135.1=161.1 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153476

22. OSTAVCIUC, Dinu. Protecția datelor cu caracter personal în procesul penal – analiza doctrinei și standardele UE . În: *European integration through the strengthening of education, research, innovations in Eastern Partnership Countries*. Ediția 2, 16-17 mai 2022, Chisinau. Chișinău: 2022, pp. 77-85. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171345

23. OSOIANU, Tudor; OSTAVCIUC, Dinu. Evoluția jurisprudenței privind procedura aplicării arestul preventiv și prelungirii acestei măsuri. În: *European integration through the strengthening of education, research, innovations in Eastern Partnership Countries*. Ediția 2, 16-17 mai 2022, Chisinau. Chișinău: 2022, pp. 116-125. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171351

24. Dinu, OSTAVCIUC. Accesul liber la justiție în materie de procedură penală. În: *Vectorul european al Republicii Moldova – factor determinant în consolidarea statului de drept*. Conferință științifico-practică internațională. 10.05.2022. ISBN 978-5-88554-102-3.

25. Dinu, OSTAVCIUC. Principiul contradictorialității în procesul penal. . În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității pu-*

blice. Ediția a II-a. Conferință științifico-practică internațională. 08.12.2022. Chișinău, Republica Moldova, 2023, pp. 16-37. ISBN 978-9975-135-66-5. CZU 34+351.74/.75(082) P 95

26. Dinu OSTAVCIUC. Principiul respectării drepturilor, libertăților și demnității umane. În: *„Drepturile persoanei: probleme actuale în lumina jurisprudenței naționale”* dedicată jubileului de 75 ani de viață ai dlui Andrei SMOCHINĂ, Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) “Andrei Lupan”, 2023, pp.66-81. ISBN 978-9975-62-497-8.

27. OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Procedura de autorizare și contestare a punerii bunurilor sub sechestru în procesul penal. În: *Știința, învățământul și practica prevenirii criminalității: (culegere de rapoarte și comunicări ale unor conferințe științifice)*. Chișinău: S. n., 2022 (CEP USM). pp.521-534. ISBN 978-9975-159-51-7 (PDF).

28. OSTAVCIUC Dinu. Secretul corespondenței-principiu general al procesului penal. În: *Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal și activitatea specială de investigații*. Materialele conferinței științifice naționale, 10.11.2022. Chișinău: S. n., 2023. pp.35-50. ISBN 978-9975-159-51-7 (PDF).

29. OSTAVCIUC Dinu. Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret În: *STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE, Partea 5/2023 Culegere de lucrări științifice de specialitate*. Chișinău, 2023. pp.154-172. ISBN 978-9975-3430-3-9

30. OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Particularitățile procedurii de audiere a minorilor în procesul penal În: *STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE, Partea 6/2022 Culegere de lucrări științifice de specialitate*. Chișinău, 2022. pp.97-110. ISBN 978-9975-3201-8-4.

31. OSTAVCIUC Dinu. Egalitatea în procesul penal – principiu absolut sau relativ În: *STUDII ȘI CERCETĂRI JURIDICE, Partea 6/2022 Culegere de lucrări științifice de specialitate*. Chișinău, 2022. pp.111-122. ISBN 978-9975-3201-8-4.

ADNOTARE

OSTAVCIUC Dinu. „Asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare: normativul procesual penal național, practici europene și internaționale”. Teză de doctor habilitat în drept. Școala Doctorală „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare”

a MAI al Republicii Moldova. Chișinău. 2023

Structura tezei: text de bază 412 pagini, adnotare în limbile română, engleză și franceză, lista abrevierilor, introducere, opt capitole divizate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 657 surse.

Cuvinte-cheie: drepturi și libertăți fundamentale; proces penal; urmărirea penală; dreptul la libertate și siguranță; dreptul de a nu fi supus torturii; obligațiile negative și pozitive în materia drepturilor fundamentale; dreptul la un proces echitabil; dreptul de proprietate etc.

Domeniul cercetării: Drept procesual penal.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei este cercetarea complexă a garanțiilor internaționale și naționale în domeniul asigurării drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal în vederea evaluării necesităților de perfecționare a legislației și de promovare a bunelor practici. În vederea realizării scopului, atât în aspect teoretic cât și în aspect practic, au fost tratate următoarele **obiective:** identificarea cauzelor condamnării Republicii Moldova la CtEDO pentru nerespectarea drepturilor și libertăților participanților în proces, până la transmiterea dosarului penal în instanță; evaluarea oportunității de a schimba practicile vicioase de interpretare și de aplicare arbitrară a normelor de procedură penală contrar standardelor internaționale în materia respectării drepturilor și libertăților fundamentale; constatarea circumstanțelor care determină aplicarea eronată, arbitrară sau diferită de către instituțiile statului a normelor procesual-penale ce garantează sau limitează drepturile și libertățile omului la etapa prejudiciară a procesului; fundamentarea unui mecanism consecvent în vederea asigurării proporționalității dintre limitarea drepturilor și libertăților omului și scopul legitim urmărit în cadrul urmăririi penale; evaluarea oportunității de a interveni cu propuneri de *lege ferenda* în vederea armonizării și eficientizării activității organelor de aplicare a legii, cu referire la etapele prejudiciare ale procesului penal etc.

Noutatea și originalitatea științifică: Noutatea științifică a prezentei cercetării constă în identificarea omisiunilor, incoerențelor și coliziunilor de ordin legislativ care aduc atingeri drepturilor persoanei în cadrul etapelor prejudiciare, care vor fi analizate în baza practicii judiciare a instanțelor judecătorești, Curții de Apel, Curții Supreme de Justiție precum și hotărârilor și deciziilor Curții Constituționale a Republicii Moldova. Totodată, noutatea științifică a studiului realizat constă în elaborarea științifică-argumentată a unui set de recomandări sub formă de *lege ferenda* în vederea consolidării regimului de protecție a drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal. **Originalitatea** cercetărilor se materializează prin analiza practicii CtEDO versus Moldova, pentru a evidenția cauzele și condițiile care favorizează fenomenul încălcării drepturilor omului în etapele prejudiciare a procesului penal. Studiul a identificat și evaluat oportunități de a schimba practicile vicioase de interpretare și de aplicare arbitrară a normelor de procedură penală.

Semnificația teoretică a tezei: rezidă într-un studiu complex a celor mai importante probleme de ordin normativ, doctrinar și practic ale asigurării drepturilor omului la etapele prejudiciare ale procesului penal.

Valoarea aplicativă a tezei: Rezultatele cercetării și concluziile autorului vor fi promovate și diseminate prin diverse metode, care vor fi folosite și aplicate atât în activitatea de cercetare, precum și în activitatea practică a organelor judiciare. Rezultatele cercetărilor obținute au fost publicate în diverse reviste științifice, precum și în cadrul conferințelor, inclusiv organizate de către autor. Cercetarea va contribui la instruirea studenților facultăților de Drept, iar rezultatele ei pot fi integrate unor noi cercetări descrise în programe europene din domeniul drepturilor omului implementate în strategiile de dezvoltare ale statelor membre ale UE sau cele ce tind spre integrarea europeană.

ANNOTATION

OSTAVCIUC Dinu. “Providing of human rights within the framework of prejudicial stages: national criminal procedural regulation, European and international practices”, PhD thesis in law. Doctoral School of Criminal Sciences and Public Law of the Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA of the Republic of Moldova. Chișinău. 2023

Thesis structure: 412 pages of basic text, annotation in Romanian, English and French, list of abbreviations, introduction, eight chapters divided into paragraphs, general conclusions and recommendations, bibliography of 657 sources.

Keywords: fundamental rights and freedoms; penal trial; criminal investigation; the right to freedom and security; the right not to be subjected to torture; negative and positive obligations in the matter of fundamental rights; the right to a fair trial; property rights, etc.

The field of research: Criminal Procedural Law.

The purpose and objectives of the paper. The aim of the thesis is the complex research of the international and national guarantees in the field of ensuring human rights in the prejudicial stages of the criminal process in order to assess the needs for improving the legislation and promoting good practices. In order to achieve the goal, both theoretically and practically, the following objectives were drawn: identifying the causes of the conviction of the Republic of Moldova at the ECtHR for non-respect of the rights and freedoms of the participants in the trial, until the criminal file is submitted to the court; evaluating the opportunity to change the vicious practices of interpretation and arbitrary application of criminal procedure rules contrary to international standards in respect of fundamental rights and freedoms; ascertaining the circumstances that determine the erroneous, arbitrary or different application by the state institutions of the criminal procedural rules that guarantee or limit human rights and freedoms at the prejudicial stage of the process; the foundation of a consistent mechanism in order to ensure the proportionality between the limitation of human rights and freedoms and the legitimate aim pursued within the criminal prosecution; evaluating the opportunity to intervene with lege ferenda proposals in order to harmonize and streamline the activity of law enforcement bodies, with reference to the prejudicial stages of the criminal process, etc.

Scientific novelty and originality: The scientific novelty of this research consists in the identification of legislative omissions, inconsistencies and collisions that lead to violations of the rights of the person in the prejudicial stages, which will be analyzed based on the judicial practice of the courts, the Court of Appeal, the Supreme Court of Justice as well as the decisions and judgements of the Constitutional Court of the Republic of Moldova. At the same time, the scientific novelty of the conducted study consists in the scientifically-argued elaboration of a set of recommendations in the form of lege ferenda in order to strengthen the regime for the protection of human rights in the prejudicial stages of the criminal process. The originality of the research is materialized through the analysis of ECtHR practice against Moldova, in order to highlight the causes and conditions that favor the phenomenon of human rights violations in the prejudicial stages of the criminal process. The study identified and assessed opportunities to change the vicious practices of interpretation and arbitrary application of criminal procedure rules.

Theoretical significance of the thesis: resides in a complex study of the most important normative, doctrinal and practical problems of ensuring human rights at the prejudicial stages of the criminal process.

Applied value of the thesis: The research results and the author’s conclusions will be promoted and disseminated through various methods, which will be used and applied both in the research activity, as well as in the practical activity of judicial bodies. The obtained research results were published in various scientific journals, as well as in conferences, including those organized by the author. The research will contribute to the training of Law faculty students, and its results can be integrated into new research described in European programs in the field of human rights implemented in the development strategies of EU member states or those that tend towards European integration.

АННОТАЦИЯ

к диссертации Дину ОСТАВЧУКА на тему: «Обеспечение прав человека на досудебных стадиях: национальное уголовно-процессуальное законодательство, европейские и международные практики» представленную на соискание ученой степени доктора наук по специальности 554.03 «Уголовно-процессуальное право». Докторская школа уголовных наук и публичного права Академии «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова. Кишинэу. 2023 год

Структура диссертации: основной текст 412 страниц, аннотации на румынском, английском и русском языках, список сокращений, введение, восемь глав, разделенных на параграфы, общие выводы и рекомендации, библиография из 657 источников.

Ключевые слова: основные права и свободы; уголовный процесс; уголовное преследование; право на свободу и безопасность; право не подвергаться пыткам; негативные и позитивные обязательства в отношении основных прав; право на справедливый уголовный процесс; право собственности и др.

Область научной деятельности: Уголовно-процессуальное право.

Цель и задачи исследования. Целью работы является комплексное исследование международных и национальных гарантий в области обеспечения прав человека на досудебных стадиях уголовного процесса для оценки необходимости совершенствования законодательства и внедрения передовых практик. Для достижения цели как в теоретическом, так и в практическом планах были поставлены следующие задачи: выявление причин осуждения Республики Молдова в ЕСПЧ за несоблюдение прав и свобод участников процесса до передачи уголовного дело в суд; оценка возможностей устранения порочных практик толкования и произвольного применения уголовно-процессуальных норм с нарушением международных стандартов в сфере соблюдения основных прав и свобод; выявление обстоятельств, определяющих ошибочное, произвольное или иное применение государственными учреждениями уголовно-процессуальных норм, гарантирующих или ограничивающих права и свободы человека, на досудебной стадии процесса; разработка последовательного механизма обеспечения соразмерности между ограничениями прав и свобод человека и законной целью уголовного преследования; оценка возможностей изменения законодательства с целью гармонизации и совершенствования деятельности правоохранительных органов на досудебных стадиях уголовного процесса и т.д.

Научная новизна и оригинальность: Научная новизна данного исследования состоит в выявлении законодательных упущений, несоответствий и коллизий, приводящих к нарушениям прав человека на досудебных стадиях, которые проанализированы на основе судебной практики, практики Апелляционного суда, практики Высшей судебной палаты, а также решений и постановлений Конституционного Суда Республики Молдова. Также, научная новизна проведенного исследования заключается и в научно-обоснованной разработке комплекса рекомендаций по изменению законодательства в целях усиления защиты прав человека на досудебных стадиях уголовного процесса. Оригинальность исследования проявляется в анализе практики ЕСПЧ против Молдовы с целью выявления причин и условий, благоприятствующих феномену нарушения прав человека на досудебных стадиях уголовного процесса. Исследование выявило и оценило возможности изменения порочных практик произвольного толкования и применения уголовно-процессуальных норм.

Теоретическая значимость диссертации заключается в комплексном исследовании важнейших нормативных, доктринальных и практических вопросов обеспечения прав человека на досудебных стадиях уголовного процесса.

Прикладное значение диссертации: Результаты исследования и выводы автора будут пропагандироваться и распространяться различными методами, которые будут использоваться и применяться как в исследовательской деятельности, так и в практической деятельности судебных органов. Полученные результаты исследований были опубликованы в различных научных журналах, а также на конференциях, в том числе организованных автором. Исследование будет способствовать обучению студентов юридических факультетов, а его результаты могут быть интегрированы в новые исследования, описанные в европейских программах в области прав человека, внедренных в стратегии развития стран-членов ЕС или тех, которые стремятся к европейской интеграции.

OSTAVCIUC DINU

**ASIGURAREA DREPTURILOR OMULUI
ÎN CADRUL ETAPELOR PREJUDICIARE:
NORMATIVUL PROCESUAL PENAL NAȚIONAL,
PRACTICI EUROPENE ȘI INTERNAȚIONALE**

Specialitatea 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor habilitat în drept

Aprobat spre tipar: ____2023

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 3.56

Formatul hârtiei 60x90/16

Tiraj 35 ex.

Comanda nr. _____

Tipar executat la Tipografia Departamentului editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21
MD-2009, Republica Moldova